

T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Aile Danışmanlığı ve Eğitimi Yüksek Lisans Programı

**EVLİ KADINLARDA ÇALIŞMANIN TOPLUMSAL CİNSİYET
ALGILARINA ve AİLE İŞLEVSELLİKLERİNE ETKİSİ**

Yüksek Lisans Tezi
FULYA KIZILDAĞ

İstanbul, Temmuz 2017

T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Aile Danışmanlığı ve Eğitimi Yüksek Lisans Programı

**EVLİ KADINLARDA ÇALIŞMANIN TOPLUMSAL CİNSİYET
ALGILARINA ve AİLE İŞLEVSELLİKLERİNE ETKİSİ**

Yüksek Lisans Tezi

FULYA KIZILDAĞ

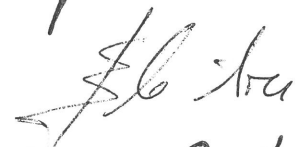

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Firdevs Melis CİN

İstanbul, Temmuz 2017

T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ONAY SAYFASI

Yüksek lisans öğrencisi Fulya Kızıldağın "Evli Kadınlarda Çalışmanın Toplumsal Cinsiyet Algılarına ve Aile İşlevselliklerine Etkisi" konulu tez çalışması jürimiz tarafından Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans tezi olarak (oybirliği / oyçokluğu) ile başarılı bulunmuştur.

	Adı – Soyadı	İmza
Tez Danışmanı	: Yrd. Doç. Dr. Firdes Melis Çın	
Jüri Üyesi	: Yrd. Doç. Dr. ELA AKI	
Jüri Üyesi	: Prof. Dr. Gökben Melik ve Melik	

Hazırlamış olduğum tez özgün bir çalışma olup YÖK ve İTİCÜ Lisansüstü Yönetmeliklerine uygun olarak hazırlanmıştır. Ayrıca, bu çalışmayı yaparken bilimsel etik kurallarına tamamıyla uyduğumu; yararlandığım tüm kaynakları gösterdiğimi ve hiçbir kaynaktan yaptığım ayrıntılı alıntı olmadığını beyan ederim. Bu tezin ihtiva ettiği tüm hususlar şahsi görüşüm olup İstanbul Ticaret Üniversitesinin resmi görüşünü yansıtmamaktadır.

TEŞEKKÜRLER

Yüksek lisans eğitimim boyunca bana her zaman destek olan, inandığım yolda ilerlemem ve hiç pes etmeden hayallerim için mücadele etmem konusunda cesaret veren tez danışmanım Yrd. Doc. Dr. Firdevs Melis CİN'e sonsuz teşekkür ederim.

Hayatımı güzelleştiren varlıklarıyla her zaman her alanda destek olan canım dostlarım Aysun Melek Çolak, Begüm Kürün, Nilüfer Burcu Sangü 'ya bu zor süreçte yanımda olduğunuz için, sevginizi ve ilginizi hiçbir zaman esirgemediğiniz ve biraz ihmalkârlıklarım olsa da hep anlayışla karşıladığınız için bana destek olduğunuz için çok teşekkür ederim.

Herşeyim annem ve babam sizlere de hayat boyu hep yanımda olduğunuz ve her zaman bana güvendiğiniz için sonsuz teşekkürler.

ÖZET

Günümüzde artış kaydeden sanayileşme ile beraber hızlı bir şekilde gelişen ekonomik ve sosyal yapılanma, kadınların toplumsal yaşamın bütün kısımlarında günden güne artış gösterir şekilde yer almasını sağlamıştır. Bu çalışmanın esas amacı, kadının çalışması nedeniyle yaşadığı toplumsal cinsiyet algısının değerlendirilmesi ve aile içi ilişkilere yansımaları, kısaca kadının işiyle toplumsal cinsiyet algısı ve aile içi ilişkilerini etkileyiş biçimi olarak ifade edilebilir. Çalışan kadının, toplum nezdindeki algısı ve bu algı ile başa çıkma durumları, adının çalışma yaşamında aktif rol almasının, geleneksel aile yapısı ve aile içi ilişkilerine, çalışan ve çalışmayan evli kadınların aile işlevsellikleri toplumsal cinsiyet algılarını etkileme durumları ve cinsiyet algıları ile aile işlevsellikleri birbirini tetikleme nedenleri incelenecektir.

Yukarıda yer alan soruların yanıtlarını bulmak için 73 çalışan ve 85 çalışmayan olmak üzere toplam 158 kadın üzerinde anket uygulaması yapılmıştır. Araştırma ile amaçlanan, çalışma yaşamıyla kadının ev içi rollerindeki değişimin tespiti, kadının çalışmasına erkeğin bakış açısı, kadının çalışmasıyla birlikte aile içindeki yeri ve kararlara katılımdaki söz hakkının derecesi tespit edilmeye çalışılmıştır. Yapılan çalışma sonucunda elde edilen veriler, kadının çalışmasının geleneksel aile rollerini önemli ölçüde değiştirmediğini göstermiştir fakat çalışma hayatının aile işlevsellikleri üzerinde olumlu bir etkisi olduğu gözlemlenmektedir. Bunun dışında, çalışma hayatı kadınlar üzerindeki etkisi toplumsal cinsiyet farkındalığını da artırmaktadır.

Anahtar Kelimeler: kadın, toplumsal cinsiyet algısı, aile işlevsellikleri

ABSTRACT

The emerging economic and social structure has allowed women to participate in everyday life in all parts of social life. The main aim of this research is investigate the relationship between family dynamics and gender perceptions. To do this, the study focuses on the women who are in the workforce and women who have not been involved in any work to understand how the way they perceive gender roles affect the functionalities within the family.

The participants of this research were 158 women residing in Kocaeli, 73 of whom were employed and 85 of them were unemployed. The data collection tools were demographic information form, Gender Perception Scale and Family Assessment Scale. The findings show women's participation in the labor force does not change the traditional gender roles within the family whereas it has positive implications in family functionalities. In addition, it is found out that women who are in the labor force have much more gender awareness than those who are not.

Key words: women, gender, family fuctionalities

İÇİNDEKİLER

ONAY	2
TEŞEKKÜRLER	3
ÖZET	4
ABSTRACT	5
İÇİNDEKİLER.....	6
KISALTMALAR.....	8
TABLolar	9
1. GİRİŞ.....	10
BÖLÜM 2.....	14
2. AİLE VE EVLİLİK HAYATLARIYLA KAVRAMSAL TANIMLAMALAR..	14
2.1. Cinsiyet Rolüne İlişkin Kavramsal Tanımlamalar	14
2.2. Aile Kavramı.....	16
2.2.1 Aile Kavramının Tanımı.....	16
2.3 Evlilik Müessesesinin Oluşmasının Nedenleri	18
2.4. Evlilik ve Aile Kavramı.....	19
BÖLÜM 3.....	24
3. ÇALIŞMA HAYATINDAKİ KADINLARDA TOPLUMSAL CİNSİYET VE AİLE İŞLEVSELLİKLERİ BOYUTU	24
3.1 Kadının Çalışma Hayatına Girmesi	24
3.2 Kadının Çalışma Hayatına Girmesinin Tarihsel Gelişimi	26
3.3 Kadının Çalışma Hayatına Girmesinin Kadınlar ve Toplum Üzerindeki Etkisi	27
3.4 Toplumsal Cinsiyet Algısı.....	29
3.5 Aile İşlevseliği Boyutu	32
BÖLÜM 4.....	35
4. YÖNTEM.....	37
4.1 Araştırmanın Önemi.....	37
4.2 Problem Durumu.....	37
4.3 Araştırmanın Alt Amaçları	38
4.4 Hipotezler	38
4.5 Sınırlılıklar	39
4.6 Evren Örneklem	39
4.7 Veri Toplama Araçları.....	39
BÖLÜM 5.....	42
5. BULGULAR	42

5.1. Verilerin Parametrik İstatistik Yöntemlerine Uygunluğunun Sınanması.....	43
5.3. Toplumsal Cinsiyet Puanlarına İlişkin Bulguların Tartışılması.....	47
5.3.1. Çalışan ve Çalışmayan Kadınların Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Toplumsal Cinsiyet Puanlarına İlişkin Bulgular.....	47
5.3.2. Çalışan ve Çalışmayan Kadınların Evlenme Biçimi Değişkenine Göre Toplumsal Cinsiyet Puanlarına İlişkin Bulgular.....	49
5.3.3. Çalışan ve Çalışmayan Kadınların Aile Geliri Değişkenine Göre Toplumsal Cinsiyet Puanlarına İlişkin Bulgular.....	50
5.3.4. Çalışan ve Çalışmayan Kadınların Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Toplumsal Cinsiyet Puanlarına İlişkin Bulgular.....	51
5.3.5. Çalışan Kadınların Kazancını Eşle Paylaşma Değişkenine Göre Toplumsal Cinsiyet Puanlarına İlişkin Bulgular.....	51
5.3.6. Çalışmayan Kadınların İş Tecrübesi Değişkenine Göre Toplumsal Cinsiyet Puanlarına İlişkin Bulgular.....	52
5.4. Aile Değerlendirme Puanlarına İlişkin Bulgular	53
5.4.1. Çalışan ve Çalışmayan Kadınların Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Aile Değerlendirme Puanlarına İlişkin Bulgular	53
5.4.2. Çalışan ve Çalışmayan Kadınların Evlenme Biçimi Değişkenine Göre Aile Değerlendirme Puanlarına İlişkin Bulgular	56
5.4.3. Çalışan ve Çalışmayan Kadınların Aile Geliri Değişkenine Göre Aile Değerlendirme Puanlarına İlişkin Bulgular	58
5.4.4. Çalışan ve Çalışmayan Kadınların Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Aile Değerlendirme Puanlarına İlişkin Bulgular	58
5.4.5. Çalışan Kadınların Kazancını Eşle Paylaşma Değişkenine Göre Aile Değerlendirme Puanlarına İlişkin Bulgular	59
5.4.6. Çalışmayan Kadınların İş Tecrübesi Değişkenine Göre Aile Değerlendirme Puanlarına İlişkin Bulgular.....	59
BÖLÜM 6	
SONUÇ ve TARTIŞMA.....	65
KAYNAKÇA	74
EKLER	82
EK-1 KİŞİSEL BİLGİ FORMU	82
EK-2 TOPLUMSAL CİNSİYET ALGISI ÖLÇEĞİ	84
EK-3AİLE DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ	86

KISALTMALAR

E. Ü : Ekonomi Üniversitesi

edt. : Editör

H. Ü : Hacettepe Üniversitesi

Apr : Nisan

TABLULAR

Tablo 1: Aile Yaşam Döngüsü Carter ve McGoldrick (1989).

Tablo 2. *Çalışan Kadınların Demografik Özellikleri*

Tablo 3. *Çalışmayan Kadınların Demografik Özellikleri*

Tablo 4. *Ölçeklerden Elde Edilen Puan Ortalamaları, Standart Sapma, Minimum ve Maksimum Değerleri*

Tablo 5. *Eğitim Seviyesi Değişkeni Açısından Toplumsal Cinsiyet Puanlarının Belirlenmesine İlişkin T- Testi Analizi Sonuçları*

Tablo 6. *Evlilik Biçimi Değişkeni Açısından Toplumsal Cinsiyet Puanlarının Belirlenmesine İlişkin T- Testi Analizi Sonuçları*

Tablo 7. *Aile Gelir Düzeyi Değişkeni Açısından Toplumsal Cinsiyet Puanlarının Belirlenmesine İlişkin T-Testi Analizi Sonuçları*

Tablo 8. *İş Tecrübesi Değişkeni Açısından Toplumsal Cinsiyet Puanlarının Belirlenmesine İlişkin T-Testi Analizi Sonuçları*

Tablo 9. *Eğitim seviyesi Değişkeni Açısından ADÖ Puanlarının Belirlenmesine İlişkin T-Testi Analizi Sonuçları*

Tablo 10. *Evlenme Biçimi Değişkeni Açısından ADÖ Puanlarının Belirlenmesine İlişkin T-Testi Analizi Sonuçları*

Tablo 11. *Çalışan Kadınların ADÖ Alt Boyutları ve TCÖ Değişkenleri Arası Korelasyon Katsayıları*

Tablo 12. *Çalışmayan Kadınların ADÖ Alt Boyutları ve TCÖ Değişkenleri Arası Korelasyon Katsayıları*

Tablo 13. *Çalışan Kadınlarda Toplumsal Cinsiyet Düzeyini Yordayan Değişkenler*

Tablo 14. *Çalışmayan Kadınlarda Toplumsal Cinsiyet Düzeyini Yordayan Değişkenler*

1. GİRİŞ

Tarih boyunca farklı şekillerde görülen aile olgusu günümüzde de ciddi manada önemini eksiltmeden devam etmektedir. İnsanın doğumu, fiziksel ve ruhsal manada gelişimi ve sosyalleşmesi aile kurumu ile olağan duruma gelmektedir. Aile ile toplum içerisinde karşılıklı bir etkileşim mevcuttur. Toplum yapısında ve sosyal sistemin sürdürülmesinde bir müessese olarak aile önemli bir noktadadır. Toplumun temel birimi niteliğindeki aile yine insanoğlunun geliştirmiş olduğu öteki yapılardan (ekonomi, siyasal ve sosyal ideolojiler) zaman içinde etkilenmiş ve bu yapıları etkilemiştir.

Kadının aile yapısı ve toplumun diğer alanlarındaki gelişme ve değişimlerden etkilenmesi erkekten daha farklı şekilde gelişme kaydetmiştir. Kültür yapısında ve teknolojideki farklılıklar aile yapısının değişim göstermesine neden olmuştur. Sosyal, siyasal ve ekonomik hususlardaki değişimler, ailenin yapısını değiştireceği gibi, aile içi ilişkilerin ve kişinin yerine getirecek olduğu rollerin de değişmesine neden olmuştur. Aile, çevresel olarak etkileşimi ve çocuklarına verdiği eğitim sayesinde kız ve erkek çocuklar cinsiyetlerine göre rolleri edinmekte ve toplumsal cinsiyet kimliklerini oluşturmaktadır. Böylece kadınlar için ev ile alakalı görevleri yapma ve çocuğa bakmak gibi yükümlülükler öne çıkarken, erkekler için iş rolleri aile rollerinden daha önemli olmaktadır (Powell and Greenhause, 2010; Akt. Günay ve Bener, 2011).

Yerleşik yaşama geçiş ile beraber başlayan tarım ve akabinde gerçekleşen gelişmeler, beraberinde şehirleri meydana getirmiştir. Kadın gücüne hissedilen talebin ortadan kalkması ve özel mülkiyetin ortaya çıkmasıyla kadınlar ev içi üretimle sınırlandırıldılar. Seçilen dinlerin ve vezicelerin de etkisiyle, erkeğin gücü pekişmiş olmuştur. Ve zaman içinde cinsiyete dayalı iş bölümü ortaya çıkmıştır. Sanayileşme ile beraber ciddi manada yapısı değişen toplum yapısı ve üretimin evin haricinde örgütlenmesi, kadın ve erkeğin çalışma alanlarını belirlemiştir. Kadın sanayileşme ile beraber piyasanın iş gücüne gereksinim hissettiği durumlarda evin dışında çalışma hayatına başlamıştır.

Kadının evin dışında ücretli bir işte çalışması ve erkekle rekabet edebilir konuma gelmesinin, geleneksel kabullerle aynı doğrultuda olmaması ve ev işi, çocuk bakımı benzeri sorunların bertaraf edilmesinde erkek tarafının istekli olmaması çağımızda bile ailelerde problemlere neden oluşturabilmektedir. Ekonomik sebeplerle çalışma hayatında bulunan veya eğitimini almış olduğu ve uzmanlaştığı mesleği yapmaya ve icra etmeye çaba gösteren bayanlar içerisinde bile durum çok fazla farklılık göstermemektedir. Kadın yine ilk işi olan aile hayatını önde tutması beklenen, bu nedenle de işyerinde cinsiyet ayrımcılığına uğrayabilen taraf olmaktadır. İş-aile ikileminde yaşanan aile içi çatışmasının en çok kadınlar arasında yaşanmasının başlıca nedenlerinden biri de toplumsal önyargılardır. Kadınla erkeği günümüzde bile denk saymayan akıllar, kadının anne olmasıyla beraber işini aksatacağını, fazla izin kullanacağını, aklının evinde ve bilhassa çocuklarında kalacağını düşündüklerinden, kadın çalışanlara fazlasıyla önyargılı yaklaşabilmektedirler.

Kadın için toplumda geçerli ve saygın kabul edilen meslekler yine kadının ev hayatının uzantısı gibi görülen ve zamanla kadın meslekleri haline gelen öğretmenlik, hemşirelik, sekreterlik benzeri meslekler olmaktadır. Kadınlardan ağır sanayide çalışması beden gücü olarak beklenmediği gibi bu durumun yanında üst düzey yöneticilik, müfettişlik, askerlik benzeri mesleklerde yer almasının kısıtlanması ya da engellenmesinin başlıca sebebi, kadının olaylara duygusal yönden yaklaşacağı ve objektif kararlar veremeyeceğinden duyulan kaygıdan ötürüdür.

Toplum tarafından kadına atfedilen ve uygun bulunan iş bölümü zamanla kadınlar tarafından da benimsenerek, kadının birincil ve en önemli görevinin ev kadınlığı ve annelik olduğu fikri kabul edilir olmuştur. Çocukluktan itibaren ev kadınlığına ve anneliğe hazırlanan kadınlar da toplumsal işbölümünü benimsemektedir. Kadının birincil görevi olduğu öngörülen ev işleri ise ücretlendirilmez ayrıca çalışma hayatında da bulunan kadının geliri aile bütçesine katkı olarak nitelendirilir. Yalnızca gelişmekte olan ülkelerde değil, sanayileşmiş ülkelerde de kadınlar ev işleri, çocuk ve diğer bakıma muhtaç aile fertleri için sorumlu görülmektedir.

“Kadınların öncelikli rolünün çocuklarıyla esiyle ilgilenmesi ve işleri yapmak şeklinde benimsenmesi, kız ve erkek çocukların farklı yetiştirilmesinden kaynaklanıyor. Kız çocuklar, çoğu zaman erkek çocuklardan daha değersiz oldukları hissettirilerek

yetiştirilirler ve bu durum da kız çocuklarında düşük benlik düzeyi edinmelerine yol açar ve bu durum onların daha geleneksel rol beklentilerine neden olur” (Kağıtçıbaşı, 1984:52).

Günümüzde kadının çalışma yaşamında erkekle eşit oranda yer alamamasının nedenleri öncelikli olarak, ülkedeki istihdam sorunundan kaynaklanmaktadır. Erkek çalışan için de geçerli olan istihdam problemi dışında, kadının erkekle rekabet edememesinin en önemli nedeni yeterli eğitimi alamayıdır. Yıpratıcı ve rekabetçi iş yaşamı en iyi olanı talep ettiğinden, gerekli donanıma sahip olmayan kadın, bu nedenle erkekten geri kalmakta, rekabet gücü azalmaktadır.

Kadının istihdama daha fazla katılımı için öncelikli olarak, ülkedeki istihdam sorunlarının iyileştirilmesi ve kadının eğitiminin yükseltilmesi ile daha fazla kadının iş yaşamında yer alması mümkün olabilecektir. Bu da geleneksel rollerin zaman içinde değişeceği anlamına gelmektedir. Arat, (1993) “kadınların çalışma potansiyellerinin artırılması, ekonomik verimliliği arttıracak, ailenin refah düzeyini yükseltecek ve nüfus artışını önemli ölçüde azaltacaktır” demektedir.

Araştırmanın konusunu ‘Evli Kadınlarda Çalışan Kadınlarda Toplumsal Cinsiyet Algısı Ve Aile İşlevselliği’ oluşturmaktadır. Bu tez çalışması dört bölümden meydana gelmektedir ve SPSS analizi ile beraber sonuç kısmındaki tartışma ile nihayete erdirilmiştir. Toplumsal cinsiyet rolünü inceleyen çalışmalara bakıldığında, sosyolojik olarak daha fazla çalışma yapılmış ama toplumsal cinsiyet rolü ve aile işlevselliği üzerine yapılan çalışmalar sınırlı kalmıştır. Bu durum alanda yapılan çalışmaların yeterli sayıda olmadığını göstermektedir. Ayrıca, çoğu araştırma kadının güçlendirilmesi ve kadın sorunlarını ele alarak kadının toplumsal cinsiyet bağlamında ailenin hangi yönlerden etkilendiğine az sayıda yer verilmiştir. Bu çalışma kadın sorunun üzerinde durmak yerine düşünce yapıları ve aile içerisindeki yerine odaklanmıştır. Bununla birlikte, bireylerin toplumsal cinsiyet eşitliği konusundaki düşüncelerini ortaya çıkarması araştırmalara ve eğitimcilere veri sağlaması yönünden önemli bir yeri vardır. Ayrıca, bu çalışma kadın, aile ve toplumsal cinsiyet algısı üzerine değerlerin ve davranış tutumunun belirlenmesine yardımcı olmaktadır.

Çalışmanın ikinci bölümünde; cinsiyetle ilişkin tanımlamalar, cinsiyet yapısının etkileri, ailenin tanımı ve evlilik ile aile kavramlarına değinilmiştir. Çalışmanın üçüncü bölümde; çalışma hayatındaki kadınlarda toplumsal cinsiyet ve aile işlevsellikleri boyutu incelenmiştir. Aynı zamanda kadının çalışma hayatına katılması, çalışma yaşamına giren bayanın tarihsel süreci, toplumsal cinsiyet algısı ve aile işlevselliği boyutu incelenmiştir. Çalışmanın dördüncü bölümde, araştırmanın amacı, önemi, hipotezleri, sınırlılıkları, evren ve örnekleme ile beraber tanımlamalar ve kullanılan ölçek anlatımlarıyla beraber yöntem kısmı aktarılmıştır. Çalışmanın son bölümünde; toplumsal cinsiyet algısı, çalışan kadının aile işlevselliği etkisini belirlemeye yönelik anket sorularının, SPSS.21 veri analizi yöntemi ile bulunan sonuçları tablolar halinde gösterilmiş ve yorumlanmıştır.

Sonuç olarak, bu araştırmada kadının çalışmasına yönelik tutum, toplumsal cinsiyet algısı ve aile işlevselliği bakımından incelenmiştir. Ayrıca, demografik ve ailenin yapısı da toplumsal cinsiyet bakış açısının oluşmasında önemli bir yer tutmaktadır. Dolayısıyla, kişilerin etkilendikleri çevre, eğitim düzeyleri, aile içerisinde her iki eşin de çalışma ve gelir düzeyleri de toplumsal cinsiyet ve aile işlevselliğini bakış açısının şekillenmesini sağlayan etkenlerdir. Gerçekleştirilen çalışma neticesinde kadının çalışmasına yönelik tutum açısından cinsiyetler arası anlamlı sonuçlar olduğu kanısına varılmıştır. Hem çalışan kadın katılımcıların hem de çalışmayan kadın katılımcıların kadının çalışmasına yönelik tutumlarının olumlu olduğu, ancak çalışan kadın katılımcıların çalışmayan kadın katılımcılardan anlamlı olarak daha olumlu tutumlara sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgu literatürle de tutarlı görülmektedir. Araştırmalar kadının çalışmasına yönelik olumlu tutumlara sahip olduğunu fakat çalışan kadınların daha olumlu tutumlara sahip olduklarını göstermektedir (Günindi-Ersöz, 1997; Sugur, 2005; TÜİK, 2008). Böylece kadınların kendi cinsiyetindekilerin çalışmasına daha olumlu baktıkları söylenebilir.

BÖLÜM 2

2. AİLE VE EVLİLİK HAYATLARIYLA KAVRAMSAL TANIMLAMALAR

2.1. Cinsiyet Rolüne İlişkin Kavramsal Tanımlamalar

Cinsiyet (sex) kavramı, kadın veya erkek olmanın biyolojik tarafını anlatırken, toplumsal cinsiyet (gender) olgusu kadın veya erkek olmaya toplumun ve kültürün yüklemiş olduğu manaları ve beklentileri anlatmaktadır. (Lips, 2001; Franzoi, 2003). Başka bir yönüyle toplumsal cinsiyet, erkek ya da kadın olmakla ilgili toplumsal olarak tayin edilen ve psikolojik özelliklere, kısacası erkeklik ve kadınlığa ilişkindir (Sarıbay, 2001). Fakat cinsiyeti ve toplumsal cinsiyeti, tanımlanmasında kullanıldığı gibi tamamen ayrı bir yerde tutmak imkânsızdır, nedeni de toplumun kadından ve erkekten beklemiş oldukları kadının ve erkeğin cinsiyetinden tam manasıyla bağımsız durumda değildir (Lips, 2001). Bu duruma ek olarak da kadınlar ile erkekler arasındaki değişimler toplumsal cinsiyet ve cinsiyetin beraber etkisinin bir nihai sonucu olarak gözlemlenmektedir (Dökmen, 2004).

Cinsiyet rolü (toplumsal cinsiyet rolü), toplumun tanımlamış olduğu ve kişilerin yerine getirmelerini ümit ettikleri cinsiyetle alakalı bir grup beklentidir. Diğer bir ifadeyle cinsiyet rolü, aynı cinsiyette olan kişilerin nasıl bir tutum içinde oldukları gerektiğini tanımlayan bazı kurallar ya da kültürel olarak beliren beklentilerdir (Sarıbay, 2001). Bu doğrultuda ifade etmek gerekmektedir ki, cinsiyet, toplumsal cinsiyet ve cinsiyet rolü anlamları çok açık bir şekilde gerçekleşirken, kullanımları ile alakalı keşmekeşlik sürmektedir. Fakat bu çalışma evreninde keşmekeşliği ortadan kaldırmak için toplumsal cinsiyet rolü terimi yerine alışıla gelen cinsiyet rolü terimi kullanılacaktır.

Toplum, beklenen ölçü ve kalıplardan sapan davranışları hoş bir edayla karşılamadığı için kişiler çoğunlukla kendilerini çok daha evvelden belirlenmiş ve kabul edilmiş normlara uydurmaya çalışmaktadırlar. Çocukluk evresinden başlayarak kişilerin benlik simgelerinin önem arz eden bir kısmını toplumun kendileriyle alakalı beklentileri meydana getirir. Böylelikle de hem erkeklerin hem de kadınların düşünceleri ve tutumları, bu beklentilere göre şekil almaktadır (Balkır, 1989). Çocuğun içinde yaşamış olduğu toplumun üyesi konumuna gelmesine kısacası bedensel olarak gelişip değişim gösterirken, bir taraftan da içinde yaşamış olduğu, büyüdüğü toplumun dilini, gelenek ve göreneklerini, ahlak yapısını, dinsel inançlarını, kısaca toplumsal değerler sistematiğini ve davranış kalıplarını benimseyerek gelişme kaydetmesine toplumsallaşma süreci (sosyalleşme-socialization) olarak isimlendirilmektedir (Balkır, 1989).

İnsanların sosyal olma süreci ciddi manada keşmekeş bir süreçtir ve sosyalleşmenin uzun vadede asıl olan hedefi, çocuğu toplumun aktif bir üyesi durumuna getirmektir. Sosyalleşme süreci kapsamında her gün karşı karşıya kalınan sayısız olayların ve bireylerin, içinde bulunmuş oldukları sosyoekonomik ve kültürel şartların, gelenek, töre ve yasaların, fiziksel çevrenin ve sayılmakla sona ermeyen daha birçok etkenin etkisinde olan insan, bu etkenlerin karmaşık etkileşimi akabinde bir kişi olarak belirir (Kağıtçıbaşı, 1999; Kağıtçıbaşı, 2000).

Cinsiyet rolü kavramı ve psikoloji biliminin cinsiyet rolleriyle ilgili tutumu, kavramın ortaya çıkmasından bu yana önemli değişikliklerle karşı karşıya kalmıştır. 1930-1960 yılları içerisinde cinsiyet rolleri psikoloji bilimi vasıtasıyla kabul görmüş ve desteklenmiştir. Kısacası cinsiyet rollerine uymak toplumla uyum içinde olmanın iyi bir yolu olarak görülmüştür. Bunu takip eden 20 yıl boyunca cinsiyet rollerinin kişiler için stres nedeni olduğu görüşü gelişmiştir. 1980 ve 1990' larda androjeni bazı psikologlar arasında kabul görürken diğerleri bu konuda temkinli davranmışlardır (Sarıbay, 2001). Feministler 1970' lerde cinsiyet rollerinin dağılımına karşıyken, 1990' larda iki cinsiyet arasındaki farklılıkları kabullenip ön plana çıkarmaya başlamışlar (Sarıbay, 2001). Cinsiyetin en çok incelenen farklılıklardan olmasında ise toplumda ve feministler arasında süregelen tartışmaların katkısı olduğu söylenebilir.

2.2. Aile Kavramı

2.2.1 Aile Kavramının Tanımı

Aile, bireyin içinde doğduğu ve adım adım büyümüş olduğu, aynı zamanda eğitildiği, sosyal olduğu, kendini fazlasıyla güvenli hissetmiş olduğu bir yapı olmuştur. Farklı aile tipleri olduğu gibi, statüleri yerine getirme manasında sağlıklı ve sağlıksız ailelerde mevcut olabilmektedir. Kanunlara göre aile ‘‘toplumsal bir organ’’ ya da bir toplumun en küçük hücreleri görevini görmektedir. Ailenin toplumsal yapısı da, ‘‘ana, baba ve çocukların vücuda getirdiği ilişkiler ağı (sistemi) ve bu ağ içinde her üyenin üzerine almış olduğu görev ve oynadığı rollerle’’ aktarılmaktadır (Yasa, 1970:139-144).

La Play’ in araştırmasına göre toplumun en küçük birimi olan aile ile organizmanın en küçük birimi hücre içerisinde benzerlik kurarak aile sağlamsa toplum da sağlamdır demektedir. La Play’e göre fizikçi için atom, biyolog için hücre ne ise, sosyolog için de aile aynı anlamdadır (Freyer, 1968). Kanunlar ve La Play aile işlevini, toplumun en küçük bir sistemi olarak görmekte ve bu durumdan ötürü de toplum devamlılığı için önemini dile getirmektedir. Ziya Gökalp’te bu şekilde düşünen kişilerin arasındadır. Erkal, pek çok yabancı sosyal bilimci benzeri, Ziya Gökalp’in aile yapısını toplumun hareketli ve sürekli değişen ama sadık olan küçük bir modeli olarak gördüğünü ifade ederek, aile üyeleri içerisindeki karşılıklı saygı, sevgi, dayanışma, bağlılık ve iş bölümünün temel olduğunu belirtmiştir. Aile üyelerinin ailenin oluşumu maksadıyla değişik görevler yerine getirmeleri ve iş bölümü içinde davranmalarının normal bir tutum biçimi olduğunu ve ailenin sürekliliği ve birliği için de her bir üyenin belirli bir görev bilinci hissedebilmelerinin önem arz ettiğini anlatmışlardır (Erkal, 2000:88). Aile birliğini oluşturan işlevlerden olan, anne, baba ve çocuklar çekirdek aileyi meydana getirmektedirler. Larousse, aileyi ‘‘aynı çatı altında yaşayan anne, baba ve çocuklar’’ (Larousse, 1979: 165) olarak tanımlamaktadır.

Sayın’a göre ailenin tanımı aşağıda aktarılmıştır:

‘‘Aile, biyolojik ilişkiler sonucu insan türünün devamını sağlayan, toplumsallaşma sürecinin ilk ortaya çıktığı, karşılıklı ilişkilerin belirli kurallara bağlandığı o güne dek

toplumda oluşturulmuş maddi (özdeksel) ve manevi (tinsel) zenginlikleri kuşaktan kuşağa aktaran, biyolojik, ekonomik, toplumsal, hukuksal ve benzeri yönleri bulunan toplumsal bir kurumdur” (Erkal, 2000:189). Sayın’ın tanımında ailenin fonksiyonelliğini vurgulamaktadır. Ailenin kadın ve erkeğin gelişigüzel bir araya gelmesiyle oluşamayacağını belirten Sayın, öyle olsaydı ailenin diğer özelliklerinden söz edilemeyeceğini belirtmektedir. Türk Aile Yapısı İhtisas Komisyonu Raporu (1989) aileyi bireylerin cinsel, psikolojik, kültürel ve ekonomik gereksinimlerini karşılama, topluma uyum ve katılımlarını sağlama işlevleri olarak tanımlar ve bu nedenlerle sorumlu görür.

Aile, bütün toplumların en ortak kurumlarının basında gelmekle birlikte, toplumdan topluma değişik özellikler gösteren bir kurum niteliği taşımaktadır. Nitekim toplumların kendi tarihi gelişim seyirleri içinde bile aile kurumunun değişmeler gösterdiği, farklılıklar kazandığı gözlenmektedir. Aile ile ilgili bu değişme ve farklılaşmalar başlıca iki başlık altında toplanabilir.

- 1) Aile kavramı ve ailenin yapısında meydana gelen değişmeler
- 2) Ailenin rol ve fonksiyonlarında meydana gelen değişmeler (Sezal, 2002:163).

Sezal, ailenin hem kavram olarak, hem de kurum olarak insanlık tarihi kadar eski olduğunu belirterek böylelikle insanlık tarihindeki gelişmelere paralel olarak değiştiğini ve farklı şekillerde tarif edildiğini belirtmiştir. “Nitekim insanlığın ilk yasama şekli olan kalabalıklar halinde yaşam (klan, totem, boy, aşiret vb.), adeta aileyi tarif eden ‘‘oluşumlar’’ şeklinde düşünülmüştür. Hatta ilk ‘‘aile’’ olarak kabul edilen ‘‘klan, aile’’ de, ‘‘klan’’ kavramının tarifi ile ‘‘aile’’ kavramının tarifleri aynıdır” (Sezal, 2002:164).

2.2.2 Aile Kavramının Tarihçesi

Evlilik, toplumsal bir aşamadır ve tarihsel sürece göre yeni bir kavramdır. Doğada olmayan, insanın ortaya çıkardığı bir kültürel kurumdur. Her kültürel aşama gibi zamanla gelişen, değişen, yenelenebilir olan, kadın ve erkeğin yan yana gelmesiyle ile

ortaya çıkan, en küçük toplumsal bir parçadır. İnsanın oluşturduğu her sistem gibi, evliliğinde zamanla geri kalan, üstünden geçilmesi gereken tarafları vardır (Özügürlü, 1999). Evlilik bir arada yaşamak, birlikte yaşamı paylaşmak, çocuk yapmak ve yetiştirmek gibi amaçlarla yaptıkları bir kurumdur. Evlilik bir ilişkiler sistemi, bir kadınla bir erkeği karı koca olarak birbirine bağlayan, doğacak çocuklara belli bir statü sağlayan, toplumsal yönden devletin kontrol, hak ve yetkisi bulunan, yasal bir ilişki biçimidir. Eşlerin ve çocukların hak ve yükümlülükleri yasalarla olduğu kadar, toplumsal kurallar, gelenekler ve inançlarla da belirlenmiştir (Özgüven, 2000).

2.3 Evlilik Kavramının Oluşumu

Toplumsal bir düzenin en temel yapısı olarak görülen aile, toplumsal süreç içerisindeki değişimiyle değişim gösterebilmektedir. Bu gelişmelerde belirleyici olan faktörler, toplumsal, ekonomik düzen ile bir bütün olarak toplumsal alakaların değişimini de bu doğrultuda yönlendirmektedir. Bunun yanında da aile hususunda oluşan değişiklikler toplumsal mekanizmaları da ciddi oranda etkilemektedir. Bu durumdan kaynaklı da aile ve evlilik olgusu ciddi bir şekilde incelenmelidir.

Özgüven'e (2001) göre, aile aynı çatı altında yaşamına devam eden, gelirlerini sistematik olarak paylaşan, evlilik ve kan bağlarıyla birbirine bağlanmış, farklı rolleri üstlenen ve yerine getirmeye çalışan birbirlerini etkileyen kişilerin oluşturduğu, yasal, toplumsal ve ekonomik bir kurum statüsündedir. Ozankaya'ya (1976) göre, aile içinde insan türünün üretiminin yapıldığı, topluma hazırlanma sürecinin ilk ve etkili şekilde olduğu, cinsel ilişkilerin düzenlendiği, eşler ve ana-babalarla çocuklar arasında sıcak, güven verici ikili ilişkilerin kurulduğu, ekonomik etkinliklerin az ya da çok miktarda yer aldığı bir toplumsal kurumdur (Gül, 2009).

Özgüven'e (2000) göre, evlilik de günümüze kadar toplum düzenini, kültür ve geleneklerin devamlılığını, yeni nesillerin bakım ve eğitimi gerçekleştiren bir kurum olarak süre gelmiş, devlet ve dini kurumlar tarafından da desteklenerek önemini muhafaza etmeye devam etmiştir.

Eraslanlı (1990) evlilik müessesini sosyal değerler, örfler ve adetler bunların yanında da kanunların öngördüğü şekilde kadın ve erkeğin yaşamlarını birleştirmek maksadıyla yapmış sosyal sözleşme olarak aktarmaktadır. Aile ve evlilik birbiriyle iç içe geçmiş olan, esasında birbiriyle ilitili olan fakat farklı özellikler taşıyan iki olgudur.

Özgüven (1997) ailenin, bir grup veya örgüt; evliliğin de beraber yaşamak, yaşantıları tüm objektifliği ile paylaşmak, çocuk yapmak ve bu çocukları yetiştirmek maksadıyla yapılmış bir sözleşme gibi düşünülebileceğini aktarmışlardır. Evlenme tanımını farklı biçimlerde anlatarak, tanıma genel niteliği bakımından bakıldığında aile, birlikte yaşama, ekonomik işbirliği ve üreme ilişkileri olan birlik ya da bir grup olarak tanımlamıştır. Bir başka tanımında ise evliliği bir sözleşme, kurumlaşmış bir yol yahut bir ilişkiler sistemi olarak belirtmiştir.

Özgüven (2000) Evlilik, kurumlaşmış bir düzen, sistemli ilişkiler, bir kadınla bir erkeği “karı- koca” olarak birbirine bağlayan bir sistemdir. Bununla beraber doğacak çocuklara belli bir statü sağlayan, toplumsal yönden devletin kontrol, hak ve yetkisi bulunan yasal bir ilişki biçimi şeklinde de tanımlanmaktadır.

Aile ve evlilik kurumu, boyutları ve içeriği değişiklik göstermesinin yanında günümüze kadar evrenselliğini ve toplumun temel taşı olma özelliğini sürdürmektedir. Evlilik aile kurumunun kurumun özellikleri, yaşanılan bölgenin sosyal, kültürel ve ekonomik yapısına göre şekillenmektedir fakat tüm toplumlarda benzerlik gösteren yedi temel işlevi vardır. Bunlar; üremek, ekonomik gereksinimleri karşılamak, statü sağlamak, çocukların eğitimini planlama, din eğitimi, boş zaman etkinliklerini gerçekleştirmek, aile üyelerinin birbirlerini sahiplenmeleri, karşılıklı sevgi ortamı oluşturmak ve cinsel doyum sağlamak gibi tüm toplumlarda benzerlik içeren işlevler olarak sıralamıştır (Doğan ve Budak, 1984).

2.4. Evlilik ve Aile Kavramı

“Evlilik” kavramı, “aile” kavramına oranla çok daha belirgin bir haldedir. “Aile” bir grup ya da şirket, “evlilik” de karşı cinsten iki kişinin beraber yaşamasıyla, hayatlarını paylaşmasıyla, çocuk yapmak ve yetiştirmek gibi hedeflerle yapmış

oldukları bir “sözleşme”den ibarettir. Evlilik kurumsallık kazanmış ve statü olmuş bir yol, bir ilişkiler mekanizması, kadınla erkeği “karı-koca” olarak birbirlerine ilintileyen, doğacak çocuklara belli bir konum sağlayan ve toplumsal yönden üzerinde “devletin” kontrol, hak ve yetki iddiası mevcut olan yasal bir ilişki şeklidir (Gül, 2009,21-22).

Evlilik kurumu, ailenin işlevleri ve içeriği farklılık göstermesinin yanında günümüze değin evrenselliğini ve toplumun en temel yapısı olma durumunu korumaktadır. Evlilik ve evlilik yapısı, özellikleri, yaşanılan alanın kültürel, sosyal ve ekonomik durumuna göre şekil almasıdır. Özgüven’e (2001) göre evlilik ve aile kurumunun yedi adet temel boyutu mevcuttur. Bunlar; üremek, ekonomik ihtiyaçları karşılamak, statü sağlamak, çocukların eğitimini planlama, din konusunda onları eğitmek, aile üyelerinin birbirlerini korumaları, karşılıklı sevgi ortamı oluşturmak ve cinsel doyuma erişmek gibi bütün toplumlarda benzerlik içeren boyutlar olarak sıralanmıştır.

Özgüven (1997), evlilikte kadın ve erkeğin, biyolojik, sosyal ve psikolojik gereksinim ve güdülerinin giderilmesinin evliliğin önemli hedefleri arasında yer aldığını vurgulamaktadır. Biyolojik ihtiyaç olarak, cinsel güdüyü doyurmanın ve ilişki olanağı olarak da çocuk dünyaya getirip yetiştirmenin ve gelecek nesillerini üretme gereksinimi de karşılayabilmenin evliliğin gereği olarak tayin etmiştir. Evlilikte eşler sosyal gereksinim olarak, beraber güven, korunma, dayanışma, geleceği planlama, toplumsal statü sağlama imkanlarını bulabileceklerini, psikolojik gereksinim olarak da sevme ve sevilme gereksinimlerini karşılayabileceklerini ifade etmiştir.

Günümüzde çoğu araştırmacı ve uzman , aile dinamiklerini incelemeye ve geliştirmek için uğraş vermektedirler. Bu nedenle, evlilik ilişkilerine verilen önem ve bu alanda yapılan araştırmalarda artmıştır. Evlilik, bir insanın yaşamındaki en önemli kişiler arası ilişkilerden biri olarak kabul edilmektedir. Ülkemizde de son yıllarda aile, boşanma, aile danışmanlığı gibi ilgi alanları daha fazla araştırılmaya başlanmış ve bu konuların gerek psikolojik, gerek politik, gerekse de hukuksal yönleriyle alakalı yeni düzenlemeler getirilmiştir.

Evlilik, çoğu kişi için önemli bir doyum ve mutluluk kaynağı olurken, bazı insanlar için ise birçok mutsuzlukla birlikte olumsuz sonuca sebep olabilmektedir.

Evlilik doyumu ile ilgili yapılan çalışmalarda hem yurt içi hem yurt dışındaki araştırmacılar, birçok farklı Şekilde evlilik doyumunu tanımlamaktadırlar. (Binici, 2000), evlilik doyumunu bireylerin ilişkilerinin tüm yönlerinde hissettikleri kişisel mutluluk ve hoşnutluk duyguları olarak tanımlanmaktadır. Boyce, Wood ve Ferguson (2016) araştırmalarında evlilik doyumu ile yaşam doyumu arasındaki ilişkinin öneminden bahsetmektedir. Evlilik doyumuna yakın bir kavram olan evlik uyumu ve yaşam doyumu arasında da istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkinin olduğu belirtilmektedir. Ayrıca, literatür incelendiğinde, ülkemizde aile ve çift üzerine yapılan araştırmalar incelendiğinde, kısıtlı sayıda araştırma yapıldığı, yapılan çalışmaların daha çok çift uyumu, evlilik ve doyum üzerinde odaklandığı göze çarpmaktadır. Çalışmalarda ki sınırlılığın ana nedenleri; aile konusunun öneminin yeni fark edilmesi ve ülkemizde sınırlı sayıda ölçek ve test olması olarak belirtilmektedir.

Ailede yaşanacak sorunlar toplumu da etkileyecektir. Toplumun sorunlarını ozmek için, toplumun temel yapısını oluşturan ailelerden başlanmalıdır. Literatürde aileyi tanımlayan birçok araştırma yapılmıştır. (Aydoğmuş ve ark., 2001), aileyi aynı çatı altında yaşayan aynı ekonomik koşulları ve kültürü paylaşan, akrabalık bağları ile bütünleşmiş en kk sosyal topluluk olarak tanımlamaktadır. Evrensel, kültürel ve aynı zamanda dinamik bir yapısı vardır. Diğer göze çarpan tanımlardan biri de aileyi bu Şekilde tanımlamaktadır: “içinde insan türünün belli bir biçimde üretildiği, topluma hazırlama sürecinin belli bir ölçüde, ilk ve etkili biçimde cereyan ettiği, cinsel ilişkilerin belli bir biçimde düzenlendiği, ana-baba ve çocuklar (aile biçimine göre başka yakınları) arasında belirli bir ölçüde iten sıcak güven verici ilişkilerin kurulduğu, yine içinde bulunan toplumsal düzene göre ekonomik etkinliklerin az ya da çok ölçüde yer aldığı toplumsal bir kurumdur” (Ozankaya, 1984).

Toplumsal düzeni etkileyen ailenin sağlıklı bir Şekilde kurulması önemlidir çünkü tüm sistemleri etkilemektedirler. Lusterman ve McDaniel (1995) ailenin evlilikle başladığını sonra ise çocukların doğmasıyla aile kavramının ortaya çıktığını ve aile yaşamı döngüsünde ilk aşamayı oluşturan evliliğin, ailenin sağlıklı veya sağlıksız olmasını etkilediğini söylemektedirler.

Fleck (1980) sağlıklı ailenin içeren beş parametre önermektedir:

1. Liderlik: Ebeveynlerin kişilik yapıları, çiftlerin evlilik birlikteliklerine ait özellikler, tamamlayıcı ebeveyn rollerine sahip olabilmeye, ebeveynlerin güç ve disiplin yöntemlerini kullanımlarının sonucudur.

2. Aile Sınırları: Ego sınırları, jenerasyon sınırları ve aile-toplum sınırlarını içerir.

3. Sevgi: Bireyler arası yakın duygusal ilişkiler, aile içi denge, aile üyelerinin birbirlerinin duygularına karşı toleransları ve duygusallık kavramlarını içerir.

4. İletişim: Aile üyelerinin birbirlerine karşı sorumlulukları, üyelerin birbirlerine karşı sergiledikleri sözlü ve sözsüz iletişimin miktarı, aile üyelerinin kendilerini ifade ediş tarzları, konuşmaların sentaksı ve netliği, aile üyelerinin soyut ve metaforik düşünce yapılarının doğasıdır.

5. Görev/Amaç Performansı: Ailenin; üyelerinin bakımını üstlenmesi, davranış kontrolü ve rehberlik, akran ilişkileri ve bu konuda ailenin onlara sağladığı yol göstericilik, boş zaman aktiviteleri, ailenin krizle başa çıkma yolları ve aileden ayrılan bireylerin yeni hayatlarına uyumları konularını içerir.

Ailenin sağlıklı bir yapıya sahip olabilmesi için psikolojik işlevler önemli bir boyut kazanmaktadır. Aile bu bazı psikolojik ihtiyaçları karşılayan önemli bir yapıdır. Söz konusu ihtiyaçları şu şekilde belirlemek mümkündür: (Özdemir ve ark., 2013)

Değerli olma duygusu: Gerek aile ve gerek toplum yapısında değerli ve anlamlı bir birey olarak kendisini algılaması gerekmektedir. Bu farkındalığın öncelikle kazanıldığı yer ise ailedir.

Güven ortamı: Aile bireylerinin her açıdan ama özellikle psikolojik açıdan güvende olduğu, dışarıdaki tehlikelerin aile ortamına etkide bulunamayacağı duygusu, güven ortamının temel nedenidir.

Yakınlık ve dayanışma duygusu: Güven duygusunun baskın olduğu aile dış dünyanın oluşturduğu sıkıntı ve kaygılarından kendisini kurtarır.

Sorumluluk duygusu: Özellikle anne ve babalar tutum ve davranışlarıyla çocukların sorumluluk duygusunun gelişmesine katkı sağlarlar. Sözlü açıklamaları bu duygunun karşılanmasında önemli araçlardan birisidir.

Zorlukların üstesinden gelmeyi öğrenme: Zorluklarla mücadele edilmesi gerektiğini, zorluklarla mücadele etmenin doğru tarzlarını, zorlukların üstesinden gelinemediğinde takını- lacak tutum ve tavırlar öncelikle ailede öğrenilir.

BÖLÜM 3

3. ÇALIŞMA HAYATINDAKİ KADINLARDA TOPLUMSAL CİNSİYET VE AİLE İŞLEVSELLİKLERİ BOYUTU

3.1 Kadının Çalışma Hayatına Girmesi

Toplum içinde bilfiil gözlemlenen çok güçlü ataerkil aile varlığı ve cinsiyet ayrımı kadın için geçerli olan kural ve rolleri meydana getirmektedir. Bu toplum içerisinde kadın için “evlilik ve aile” ciddi manada yadsınamaz bir gerçek olarak varlığını sürdürmektedir (Arat, 1992). Aile, toplum içinde gereksinimi olan ve yine toplumun en temel yapısıdır. Doğal olarak toplumun sosyolojik yapısına, öz değerlerine bağlı olan bir yapı olan aile, sosyal ve kültürel özellikleri zamanla ve toplumdan topluma değişim gösterdiği için, ailede de farklılıklar göze çarpmaktadır. Batı ailesinin sanayileşmenin zorunlu bir sonucu olarak çekirdekleşmeye ve bireyci farklılaşmaya doğru bir değişim meydana getirmiş olduğu düşüncesi varsayılmaktadır ve bu durumdan kaynaklı da sanayileşmenin, Batılı olmayan toplumlardaki ailelerde de aynı tarz farklılığa neden olabileceği iddia edilmektedir (Kağıtçıbaşı, 2000). Toplumsal olarak kadınlar, verilmiş görevler ve sorumlulukları (ev işleri, çocuk bakımı gibi) tarihin her döneminde üstlenmekle beraber yeni statü ve rollerde de bulunmaktadır. Cinsiyeti esas alan feminist görüşte ve ekonomik temelli işgücü piyasası kuramlarında farklı anlamlar içermektedir. Yapılan araştırmalara göre, kadın mesleklerinin genelde ev kadınlığının, anneliğin devamı olan öğretmenlik, çocuk bakıcılığı, hemşirelik ve temizlik gibi işler olduğunu ve bazı toplumlarda kadınların yaptıkları bu tür işlerin önemsenmediği söylenmektedir (Murteza, 2001). Bazı kadınların yaptıkları işler çoğu zaman, yüksek ücret alan erkeklerin yaptıkları işlerden daha fazla yetenek ve deneyim gerektiren işler olsa da sırf kadın işi olarak görüldüğü için daha az ücret almaktadırlar

(Aytaç, 2008). Bir taraftan bulmuş olduğu iş düşük gelirli veya geçici nitelik oluşturmakta ve aileyi geçindirmeye tam manasıyla yetmemektedir, öte taraftan da eşleri de bir iş bulursa ekonomik durumlarının bir noktada iyi bir seviyeye çıkacağı hakikatine uyum sağlaması gerekmektedir. Fakat erkek olan taraf, bilhassa evli kadınların ev haricinde çalışmasını onaylamayan toplumsal değerlerden ciddi manada etkilenmektedir. Bir erkeğin eşinin iş yaşamında olması, hem kendisi, hem aile üyeleri hem de toplum tarafından kolay bir şekilde kabul görmemektedir. Böylelikle de çalışma hayatında var olmak isteyen kadınlar ilk olarak eşlerini, kendi ailelerini ciddi manada ikna etmek zaruretinde kalmışlardır. Başka bir ifadeyle, bilhassa alt gelir grubundaki kadınlar sosyal çevrelerinde meşruiyet kazanmadan iş yaşamına girmekte zorlanmaktadır. Nedeni de kadınların kendileri de aynı toplumsal normlar, değer yargıları ve inançlar sisteminden etkilenmektedir (Bedük, 2005). Hatta geleneksel tutumları olan kadınlar ücretli ise girmeyip ev işiyle uğraşmayı tercih etmektedirler (Acar, 1989).

Kadınların büyük bir kısmı da ekonomik ihtiyaçlar sebebiyle aileye “ikinci bir gelir kaynağı” sağlamak için işgücüne katılmakta (Balkır,1989) ve hem kadınlar hem de erkekler, kadının kazancını ek gelir olarak algılamaktadırlar (Acar, 1989). Tarih boyunca kadınların çalışma hayatına girme oranlarının artması, genellikle yapıcı ve olumlu olarak görülmeyle birlikte bu yönde algılanmaya da devam etmektedir. Kendi ayakları üzerinde durabilen ve ekonomik olarak kendine yetebilen kadınların sayısındaki fazlalaşma, olumlu gelişmeler olarak vurgulanmaktadır (Kılıç ve Öztürk, 2014).

Kadının toplum içindeki statüsü konusu, sadece Türk toplumu için çözülmesi gereken bir sorun değildir. Tarihe döndüğümüzde bunu aslında tüm insanlığın bir sorunu olduğunu görmekteyiz. Bu nedenle, ataerkil düzenin getirmiş olduğu, erkek egemen bir sistem farklı zamanlarda farklı sistemlerle kendini korumuştur. Şuan ki zamanlar için ileri gidebilmiş toplumlar bu problemi çözmüş olanlardır. Gelişmiş ülkelerde kadınların nitelik kazandırılmasına yatırım yapmak, hem sosyal açıdan hem de ekonomik açıdan önemli görülmektedir. Kadınların eğitilmesi, sosyal ve ekonomik açıdan fayda sağladığı gibi çocukların gelişmesi ve eğitimi hususunda da fayda sağlamaktadır.

İş ve aile yaşamı insan hayatında önemli bir yer tutmaktadır. İş ve aile rolleri kişilerin toplumsal düzeninde bir arada bulunmaktadır ve bununla birlikte bu roller birbirleriyle etkileşim halinde olmaktadır. Bu iki durumun birbirlerini olumlu veya olumsuz şekilde etkileyebildiği ve bu durumda bireylerin yaşam doyumu üzerinde belirleyici olmaktadır. Yapılan pek çok araştırmanın sonucunda ise aile ve iş yaşamı arasında çatışma yaşandığı söylenmektedir. Geleneksel toplumsal cinsiyet rol teorisi iş ve aile sorumluluklarını cinsiyet alanında özelleştirirken, yeni gelişmeler her cinsiyet açısından hem iş hem de aile rollerinin bir araya getirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır (Pleck, 1977: 417). Son dönemde iş ve aile hayatına ilgili yapılan araştırmalar, bu iki alandaki yaşanan çatışmanın kadınlarda daha fazla olduğunu belirtmektedir (Arslan, 2012).

Kadınların çalışmasının sadece ekonomi ile alakalı etkinliklerden oluşmaması, çalışma yaşamına girmesi ve çalışma şartlarını kadın ve erkek için farklı özelliklere dönüştürmektedir. Kadınların ev içinde kendilerinin, ailelerinin ve toplumun yeniden üretimi için uğraş verdikleri, kullanım değeri olduğu halde parasal denkliği olmayan çalışma biçimleri (yemek hazırlama, temizlik, çocuk ve ailenin diğer kişilerinin bakımı gibi işler) üretim faaliyetlerinden sayılmayarak değersiz görülmektedir ve istatistiklerde bir iş olarak görünmemektedir (Özçatal, 2011).

3.2 Kadının Çalışma Hayatına Girmesinin Tarihsel Gelişimi

Sanayi devrimi, bilhassa iş ve işgücü yapısında ciddi farklılıklar oluşturmuş, işgücünün; iş kolu, meslek, statü, sektörel dağılım ile cinsiyet ve başka demografik etmenlere dayalı olan yapısını ciddi manada değiştirerek, çağımızdaki manasıyla bir işçi sınıfının meydana gelmesine sebep olmuştur (Rüstemzade, 1987). Bu sebepten kaynaklı 18. yy son dönemlerinde başlamış olduğu kabul edilen sanayi devrimine kadar geçen süre giden dönem ile sanayi devrimi ile başlayıp günümüze dek süregelen dönemi ayrı konular altında analiz etmek çok daha uygun olmaktadır (Rüstemzade, 1987).

Kadının üretim yaşamına katkı sağlaması, annelik ve ev işlerinin yanında ayrıca da toprak işlerinde çalışma göstermesi, tarım kesiminde görev edinmesi, gıda ve

dokuma alanlarında faaliyet içinde olması çok eski tarihlere dayanmaktadır. Osmanlı döneminde küçük bir aile şirketi biçiminde yürütülen tarım işlerinde, kadının erkekle beraber çalışmış olduğu bilinen bir gerçektir (Rüstemzade, 1987). Fakat Osmanlı toplumunda 19. Yy son dönemlerine değin dayalı bir iş bölümü yaşanmıştır, kısacası erkekler üretim fonksiyonunu tamamiyle yüklenirken, kadınlar üreme fonksiyonu ile beraber ev işlerini de birlikte yürütmüştür (Tural, 1991).

19. yüzyılda dünyada yaşanan değişim ve ilerlemelere bağlı olarak, Osmanlı devletinde bozulan bu durumu düzeltmek maksadıyla da bazı girişimlerde bulunulmuştur. 1839-1876 tarihleri içerisinde Osmanlı bürokratları ve bilim adamları idare, hukuk ve eğitim ile alakalı bazı reform önerileri getirmişlerdir. Böylelikle Osmanlı da 19. yüzyılda Batı menşeli bir farklılaşım ve ilerleme talebi ile geleneksel, kültürel ve dini değerlerin devamı isteği beraber iki farklı görüş olarak varlığını devam ettirmeye başlamıştır (Tokuroglu, 1991).

19. yüzyılda tarım ve eğitimde görülen bazı yapısal değişimler ve dünyada gerçekleşen teknolojik ilerlemenin Osmanlı topraklarına da yansımaları sonucu geleneksel aile yapısı zorlanmış ve kadın evin haricinde ücretli çalışmaya başlamıştır. Osmanlı Devleti'nde kadının geleneksel iş alanlarının en başında tarım kesimi gelmekteydi. Tarım dışı geleneksel faaliyet alanları kapsamında da halıcılık ve dokumacılık faaliyetleri bulunmaktaydı. Bu faaliyetler evlerde kurulu tezgahlarda ya da ev haricinde ve fabrika niteliğini taşımayan küçük atölyelerde yapılmaktaydı. Halıcılık ilk olmak üzere bu tür geleneksel faaliyetlerde çalışan kadınlar içerisinde ücretli çalışma da sanıldığından daha yaygındı (Makal, 2001). Bu dönemde kadınların çalıştıkları alanlardan biri de ebelik olmuştur (Rüstemzade, 1987). Bunu, 1872' de ilk kadın öğretmen, 1882' de ilk kadın okul yöneticisinin atanması izlemiştir (Günindi-Ersöz, 1997).

3.3 Kadının Çalışma Hayatına Girmesinin Kadınlar ve Toplum Üzerindeki Etkisi

Daha geçmişte mevcut olan aile düzeninden meydana gelen ve “kadının yeri evidir” görüşünü dillendiren ifade gün geçtikçe yavaş yavaş önemini kaybederken, kadınların da işgücü olarak ülke kalkınmasında etkili bir potansiyel oluşturduğu ve

bilhassa da geri kalmış ülkelerde atıl bırakılmış olduğu tezi yaygınlık göstermeye başlamıştır. Bu fikir doğrultusunda, kadının iş yaşamında bulunmasının, ekonomik ve teknik ilerlemeleri gerçekleştirmenin yanında, bazı sosyal problemleri de birlikte getirmiş olduğu bir gerçektir (Rüstemzade, 1987). Şener ve Terzioğlu, (2002) yaptıkları araştırmada maddi imkânı daha fazla olan eş ve evlilikte daha baskın bir karakter sergilemeye eğilimli olmaktadır. Günümüzde kadının çalışması ve daha fazla söz sahibi olmasıyla birlikte toplumsal cinsiyet rolleri ve geleneksel yapısını değiştirmesine rağmen önemli kararlarda erkeklerin hükmü geçmektedir ve kadının karar verme aşamasındaki görüşleri ikinci planda yer almaktadır (Lasswell, 1991).

Gerçekten de kadınların geleneksel olarak kendilerine atfedilen “kadınlık ve annelik” durumlarından sıyrılıp; ev kadınlığı haricinde bir meslek edinme gayretleri gerek kadınlar için gerekse de toplum için yeni ve hızlı olarak çözülmesi gereken problemleri gündeme getirmiştir (Bedük, 2005). Fakat kadınların ev haricinde çalışmaya başlamaları, bu yeni konjonktürden kaynaklanan ihtiyaçların daha evvelinden görülüp gerekli tedbirlerin alınmaması sebebiyle kadınlar için pek çok problemlere neden olmuştur (Doğan ve Budak, 1984). Böylelikle de toplumsal, kültürel, ekonomik ve yasal etkenler kadınların işgücü piyasasına katılma durumlarını ve türlerini etkilemiştir ve günümüzde de etkilemeye devam etmektedir.

Türk toplum yapısının geçirmiş olduğu sosyo-ekonomik dönüşümlerden, onun en küçük ve etkili birimi olan ailenin ve bu aileyi meydana getiren kişilerin de bu konuda etkilenmiş olmaları, yadsınamaz bir gelişmedir. Nitekim sanayileşme durumuyla aynı doğrultuda olarak geleneksel örüntülerin çözülmeye başlanması ile beraber, Türk aile yapısı fonksiyonlarından pek çoğunu ve toplumun temel kurumu olma özelliğini günden güne kaybetmekte ve aile yapısının başlıca belirleyicilerinden biri olarak görülen kadın erkek rollerinde, önce çekingen giderek net olan değişimler gözlemlenmeye başlanmıştır. Bu değişme aile içi hiyerarşi alakalarını ve çocukların toplumsallaşma özelliklerini ciddi manada etkisi altına almıştır (Tolan, 1991).

Kadınların karı karşıya kalmış oldukları en ciddi çatışma da aile ve iş rollerinin birbirleriyle tam olarak uyuşmamasından kaynaklı olarak meydana gelmektedir (Akçam, 1996). Kadınlık ile “ev kadınlığı” ve “annelik” aynı manalı olarak öngörüldüğünden, çalışan kadın, iş yaşamını “birincil görevler” olarak kabul edilen ev içi faaliyetleri ile ilişkilendirmekle sorumlu ve görevli olarak kabul edilmiştir (Akalin, 2002). Kadınlar geleneksel rollerine yeni edinmiş oldukları iş yaşamındaki rolünü de

eklemiş, her iki rolün de etkisi altında kalmıştır. Bu durum çalışan kadınlar için olumlu olduğu kadar bunun yanında bir takım olumsuzlukları da beraberinde getirdiği görülmüştür. Mesela kadın işten eve geldiğinde bütün bir evin işini yapmak, yemek hazırlamak ve bunların yanında da işinde başarıyı yakalamak durumundadır (Akçam, 1996).

Fakat kadının gelir getiren bir çalışma hayatının olması geleneksel cinsiyet rollerinde bir yumuşama meydana gelmesine ve kadına verilen ev içi görevlerin paylaşılmaya başlanmasına sebep olduğu da ifade edilmektedir (Günindi-Ersöz, 1997). Gerson (1960) da yaptığı araştırmanın sonucunda serbest zaman aktivitelerinin duyulan hoşnutluk ve evlilik uyumu arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğunu savunmaktadır. Nitekim kadının para kazanma durumunu paylaşmış olduğu ailelerde çiftler ev işlerinin de paylaşılmasına oldukça taraftar görünmekte; kadınların gerek kendilerinin gerekse de eşlerinin davranışlarının eşitlikçi doğrultuda değişme gösterdiği görülmektedir. Ayrıca da çok az miktarda çiftin bunu uyguladığı ve ev işlerinin paylaşılmasına ilişkin bu pozitif durumun davranışa pek dönüşmediği anlaşılmaktadır (Acar, 1989). Ayrıca, Şener ve Terzioğlu (2002) yaptığı çalışmada kadının çalıştığı ailelerde en yüksek, kadının emekli olduğu veya çalışmadığı ailelerde ise en düşük evlilik uyum puanlarını ortaya koyduğunu söylemektedirler.

3.4 Toplumsal Cinsiyet Algısı

“Cinsiyet” bir bireyin kadın ya da erkek olarak gösterdiği fizyolojik genetik ve biyolojik özellikleri olarak açıklanmaktadır. “Toplumsal Cinsiyet” kavramı ise kadın ve erkeğin sosyal olarak belirlenmiş kişilik özelliklerini, rol ve sorumluluklarını vurgulamaktadır (Sarıbay, 2001). Giddens (2008) toplumsal cinsiyet “toplumsal olarak kurulmuş erkeklik ve kadınlıkla ilişkilidir ve insanların biyolojik cinsiyetinin direk bir sonucu olmak zorunda değildir.” Aynı zamanda, toplumsal cinsiyet kavramı kadın ya da erkek olmaya toplumun yüklediği anlamları, beklentileri ve özellikle de bireyin biyolojik yapısı ve onun içindeki psikolojik özellikleri de oluşturmaktadır. Bununla

birlikte, kadınlar ile erkekler arasındaki farklılıklar toplumsal cinsiyet ve cinsiyetin birlikte etkisinin bir sonucu olarak görülmektedir (Dökmen, 2004). Toplumsal cinsiyet rolü, toplumu oluşturan insanların belirlemesiyle oluşan ve bireylerin yerine getirmelerini bekledikleri cinsiyetle ilgili bir grup beklentidir. Tam olarak, aynı cinsiyet olan insanların nasıl davranmaları gerektiğini anlatan bir takım kurallar veya kültürel olarak oluşturulan talepler cinsiyet rolü olmaktadır (Sarıbay, 2001). Bu duruma ek olarak, hayatları süresince kız ve erkek çocukların belirli kalıplarla büyütüldüğü göz önüne alındığında cinsiyet rollerini etki yapan en esas ögenin toplumsallaşma süreci olduğu görülmektedir. Toplumsallaşma sürecinde, etkileşim içerisinde olduğumuz diğer bireyler ve toplumumuza ait ekonomik, sosyal, ahlak, kültürel açıdan ve önyargılarımızı, kalıp yargılarımızı meydana getirmektedir (Ecevit, 1985; Fichter,1994; Atauz ve diğ., 1999;Tanrıöver, 2003; Yogev, 2006; Akt. Altınova ve Duyan, 2013).

Cinsiyet eşitsizliklerinin eleştirilmesinin zamanla oluşması, hem kişisel hem de sosyal alanda özellikle ekonomik ve politik olarak, ikinci dalga feminizmin kadının kimliğine ve ilgilerine özellikle altını çizmiştir. Yapılan araştırmalar incelendiğinde; 1970'lerden önce genel olarak sosyal bilimler ve sosyoloji özellikle toplumsal cinsiyet rolünü çoğunlukla ihmal etmişlerdir (Pilchler & Whelehan, 2004). Buna ek olarak, eğitim konusu toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini anlatmak açısından önemli bir faktördür. Eğitim, kişilere kültürü ve bilgiyi aktarmak, işgücüne katılabilmek için gerekli önkoşulları kazandırmak gibi etkileri sebebiyle toplumsal cinsiyet rolü açısından önemli bir yere sahip olmaktadır. Bu sebeple, okullar da hangi seviyede olursa olsun, kız ve erkek çocuklarla, kadınlar ve erkekler hakkında sosyal düzende var olan kalıp yargı, düşünceleri ve sınırlamaları taşımaktadırlar (Göğüş Tan, 2011). Cinsiyet rolleri doğrultusunda yaşamlarına yön veren erkekler ve kadınlar arasındaki değişiklikler, sosyal psikoloji içinde özel bir araştırma alanını oluşturmaktadır. Bu tür çalışmaları yapmak bu araştırmalara yön vermek adına önemlidir. Bir başka diğer araştırma Keith ve Jacqueline (2002) tarafından lise ve üniversite öğrencilerine toplumsal cinsiyet rolleri geleneksel ve bireyselleşme algılarını tayin etmek sebebiyle yapılan bu araştırma öğrencilerin cinsiyet rolleri konusunda geleneksel rolleri özümstediklerini göstermektedir.

Sosyalleşme ve toplumsallaşma aşamasında en önemli kaynaklardan biri de ailedir. Toplumsal cinsiyet algısı da çoğunlukla sosyal çevreden etkilenerek

oluşmaktadır. Bununla alakalı alanyazın incelendiğinde: (Arat, 1996), aileler çocuklarını yetiştirirken, bilinçli ya da bilinçsiz bir şekilde onlara kendi hayat görüşlerini iletmektedir ve çocuklar büyüyüp gelişirken sosyal yaşamındaki kişilerle kurdukları direkt iletişimlerin yanında sosyal medyadan, televizyon programlarından ve kitaplardan etkilenmekte, içinde buldukları çevrenin fikirlerini ve kalıp yargılarını da edinmektedirler. (Arditti, Godwin ve Scanzoni (1991), kız çocukların cinsiyet rollerinin oluşumunda anne ve babanın rolünü araştırmışlar ve kız çocuklarının toplumsal cinsiyet üzerine gelişimlerinde, annenin etkisinin babadan daha yüksek olduğu sonucuna varmışlardır. McGovern ve Myers (2002) yaptıkları araştırmada ise, modern yapıda cinsiyet rolünü değerlendiren erkeklerin düşünce sistemi olan erkeklerin, bireysel yani modern olmayan tutumlar gösteren erkeklerden daha fazla bir şekilde evlilik doyumlarının olduğu bulunmuştur. Bunu destekleyen bir diğer çalışma da Allen ve Webster, (2001) mutlu evlilikleri olan ve evlilik rollerinde eşit tutumlar sergileyen erkeklerin, evliliklerinde daha az mutlu olan ve evlilikle ilgili geleneksel tutumlara sahip erkeklere kıyasla, eşleri hastalandığında ev işleri konusunda daha yüksek oranda yardımcı olduklarını ortaya koymaktadır.

Kadın işgücü terimini açıklarken feminist yaklaşımda ve ekonomik temelli işgücü piyasası kuramlarında değişik boyutlarda incelenmektedir. Feminist yaklaşımlar, kadının işgücü piyasasındaki cinsel algı açısından tanımlarken, evrensel bir yaklaşım olarak, kadın erkek eşitsizliğinin üretim alanında yeniden ortaya çıktığı, bu eşitsizliğin çözülmesiyle üretimde kadının çabalarının olumsuz taraflarının ortadan kalkacağını savunmaktadırlar. Sullivan (2003), feminizm savunucuları geleneksel cinsiyet rollerinin bir cinsin diğerine göre üstün geldiği inancına dayanan bir ideoloji olan seksizim aracılığıyla, kadın ve erkek arasındaki güç, maddi refah, mülkiyet ve kariyer bireysel kabiliyetleri değerlendirilmeden, cinsiyet temeline göre yapılmasına karşı durdular.

Feminist yaklaşım, üretim alanlarını ve işgücü piyasasının hareketli yapısını sabit bir veri olarak görmektedir ve evrensel bir yaklaşım oluştururken cinsiyeti vurgulamaktadır (Aydemir, 2001). Yapılan çalışmalara göre, kadın mesleklerinin çoğunlukla ev kadınlığının, anneliğin bir uzantısı olan öğretmenlik, hemşirelik, temizlik işleri ve çocuk bakıcılığı gibi işler olduğunu ve toplumlarda kadınların bu alanda yaptıkları işlerin kolaya alındığı görülmüştür. Kadınların işleri daha fazla yetenek ve

tecrübe gerektirseydi zaten kadın işi olduğunun düşünülmesi nedeniyle erkeklere göre daha düşük ücret almaktadırlar (Aytaç, 2008).

3.5 Aile İşlevselliği Boyutu

Eş seçmek ve aile kurmak isteyen kişinin o zamana kadar ulaşmış olduğu, zihnin yapısına göre kişisel davranış ve tutumlar değişiklik gösterebilir. Karşısındaki eş adayı da kişisel farklılıkları açısından, toplumsal yapının etkisi altındadır (Yılmazçoban, 2010). Dolayısıyla çiftler hem toplumun oluşturan yapılarına etkilemesi ve toplumun genel yapısından etkilenmeleri açısından farklılık göstermektedirler.

Sosyal bir topluluktaki hiçbir ilişki türü ailedeki ilişki biçimi kadar sıkı ve sürekli olamaz. Aileyi diğer gruplardan ayıran temel özellikleri şu şekilde açıklanmıştır : (1) Evlenme, kan bağı veya evlatlık gibi bağlarla bireyleri birbirine bağlamak, (2) Aynı evde yaşamayı sağlamak, (3) Birbirleriyle iletişim ve temas halinde olmak ve (4) Yaşanan toplumun kültürünü taşımaktır.

Eşler arasındaki ilişkinin toplumsal olarak kabul görmesi ve aralarındaki ilişkinin onlara belli haklar kazandırması, toplumsal bakış açısından evlilik ilişkisinin önemli özelliklerindedir. Ayrıca evliliğin sadece bu iki kişinin arasındaki ilişki ile sınırlı olmadığı, çocukların sosyalleşmesinin ana kurumu olan aileyi de ortaya çıkarttığı belirtilmektedir (Risman, 1998).

Sağlıklı İşlev, rol ve ilişkiler, ailenin psikolojik ve duygusal yapısını ve gücünü oluşturan ve istikrarlı, uyumu ve sürekliliği gerekli olan duyguları ortaya çıkarmaktadır. Ailenin belirli işlevleri (örn: neslin sürdürülmesi), rolleri (örn:anne, baba) , fiziksel durumları (örn: barınmak ve mobilya) ve sembolleri (örn:kına) olduğu bilinmektedir.

En sade ve basit anlatımıyla aile işlevselliği ailenin kendisinden istenilen işlevselliği yapabilme özelliğidir. Ailenin esas olarak dört işlevinin bulunduğu söylenmektedir. Bunlar; (1) toplumun kabullendiği bir cinsellik, (2) ekonomi olarak iş ve güç birlik, (3) çocuklar için biyolojik ve fizyolojik ihtiyaçların giderilmesi, (4) çocukları topluma, sosyal yaşama hazırlamak kültürel ve toplumsal yapılarını onlara aktarmak.

Çoğu çalışmada, ailenin tıpkı kişilerin geçirdiği gelişim dönemleri gibi belli aşamalardan geçtiği gösterilmektedir. Aile toplumun en temel sosyal kurumlarından birisi olarak birçok işlevlere sahiptir. Aile üyeleri farklı dönemlerde farklı rol ve görevlere sahip olup o safaya ait aile problemleri ile de karşılaşabilir. Bu da aile işlevlerini etkileyen bir diğer konudur. Aile yaşam döngülerinin bilinmesi öncelikle ailedeki yapısal ve işlevsel değişmelerin bilinmesi açısından da son derece önemlidir.

Carter ve McGoldrick (1989)'e göre ailede yaşam döngüsünü şu şekilde ele alınmıştır:

Tablo 1: Aile Yaşam Döngüsü Carter ve McGoldrick (1989).

AŞAMALAR	GEÇİŞİN DUYGUSAL İŞLEMLERİ ANAHTAR PRENSİPLER	AİLE STATÜSÜNDE GELİŞİMSEL SÜREÇTE GEREKLİ OLAN İKİNCİL DEĞİŞİKLİKLER
Bekar genç yetişkinlerin evden ayrılması	Kendisi için gerekli olan duygusal ve mali sorumlulukları kabul etme	a)Aile orijini ile ilişkilerinde farklılaşma, b) Yakın arkadaş ilişkileri geliştirme, c) Çalışma ve mali yaşamda bağımsızlığın kazanılması.
Evlilik yoluyla aileyi katılma; yeni bir çift oluşturma	Yeni sisteme bağlanma	a) Evlilik sistemini oluşturma, b) Genişleyen aile ve arkadaşlarla ilişkileri düzenleme
Genç çocuklu aileler	Sisteme yeni üyelerin kabul edilmesi	a)Aile sisteminde çocuk(lara) yer açmak için ayarlama yapmak, b) Çocuk büyütme, para kazanma ve ev işlerinde sorumluluk alma, c) Genişleyen ailede ebeveynlik

		ve dede-ninelik rolleri için ilişkileri düzenleme.
Ergenleri olan aileler	Çocukların bağımsızlıkları ve büyük anne-babaların kırılganlıkları dahil ailelerin sınırlarında esnekliği artırma	d)Ebeveyn-çocuk ilişkilerini,ergenlerin sistemin içine grip-çıkmasına izin verme yönünde değiştirme, e) Evliliğin orta dönemi ve iş sorunlarıüzerinde odaklaşma, f) Yaşlı ebeveynlerin bakımını üstlenme.
Gençlerin evden ayrılmaya başlaması ve yer değiştirmesi	Aile sistemine giriş ve çıkışları kabul etme	a) Evlilik sistemini bir çift olarak ele alma, b)Büyüyen çocuklar ve ebeveynler arasında yetişkin-yetişkine ilişki geliştirme, c)Üvey ve büyük çocuklar dahil ilişkilerin yeniden düzenlenmesi, d)Sakatlar ve büyük anne-baba gibi ebeveynlerin ölümüyle baş etme
İleri dönemdeki aileler	Nesillere ait rollerdeki değişmeyi kabul etme	a)Fiziksel gerilemeye rağmen tek ve/veya çift olarak işlevselliği ve ilgileri sürdürme, b) Orta neslin rolleri için destek, c) Yaşlıların tecrübe ve yaşantıları için sistemde yer açma, onlara fazla işlev vermek için yaşlı nesli destekleme, d) Eşin, çocukların ve diğer arkadaşların ölümü ile başetme ve kendi ölümü için hazırlık yapmak. Yaşamı gözden geçirme ve bütünleşme

Ailenin gelişimsel aşamaları ile işlevleri arasında bir ilişki olduğu tahmin edilmektedir. Carter ve McGoldrick (1989), aile yaşam döngüsü modelinin birbirine bağlı aşamalardan oluştuğu ve bu aşamaların oluşumunun evlilikle sağlandığını söyleyerek eşler arasındaki ilişkinin ve evlilik doyumunun ailenin yaşam döngüsünü olumlu ve olumsuz yönden etkileyebildiğini vurgulamışlardır.

Yapılan çalışmalar incelendiğinde aile işlevselliğiyle ilgili yeterli sayıda araştırma bulunmamaktadır. Yurtdışında bu alandaki çalışmalara daha fazla yer verilmektedir.

McMaster Modeli, tek bir boyuta bağlı kalarak aileye anlamayı hedeflememektedir. Aile yapılandırılmasını anlamak için tüm boyutların incelenmesi ve tartışılması gerekmektedir (Bishop ve ark., 2000).

Ogburn (1963), araştırmasında ailenin işlevlerini şu şekilde açıklamaktadır neslin sürekliliğini sağlamak, maddiyatın sağlanması, kariyerini oluşturmak, çocuklarına eğitim vermek, dini bilgi ve inançlarını edindirmek, faaliyetlerde bulunmak, aile üyelerinin birbirini korumaları, karşılıklı sevgi ortamı oluşturma ve cinsel tatmini sağlamak için uygun ortamı sağlama gibi işlevlerdir.

Kut (1994), aile üyeleri işlevleri gerçekleştirebiliyorsa sağlıklı, gerçekleştiremiyorsa sağlıksız olarak tanımlanır. Çünkü sistem içindeki bütün aile bireyleri birbirinden etkilenmekte ve birbirlerini etkilemektedir. Sosyo-ekonomik özellikleri, demografik özellikleri, ekonomik özellikleri bir ailenin işlevlerinin sağlıklı ya da sağlıksız oluşunda yordayıcı olmaktadır (Akt. Aydın, 2017).

Skolnick ise üç açıdan ele alarak incelemiştir. Ona göre, ailenin, iş bölümü ile maddi ihtiyaçlarının iyi bir şekilde karşılanması, doğurmak, çocukların bakımı ve sosyalleşme gibi işlevleri vardır (Akt. Soner, 1995 :14).

İl (1999) eş seçiminin aile işlevi üzerindeki etkisini incelemiştir. Ona göre eşlerin biri suskunsa diğeri konuşkan olmaktadır. Burada önemli olan kişisel farklılıklar değil beklentilerdeki anlaşmaktadır. Karşılıklı olarak ihtiyaç duyulan gereksinimler aile bağına güçlendirmektedir. Ancak tümüyle farklı gereksinimlere sahip olunan durumlarda problemler oluşmaktadır.

Bu bağlamda bu araştırmanın, aile işlevselliği araştırmalarının üzerine yürütülecek destekleyici çalışmaların yapılandırılmasında kullanışlı bilgiler ortaya çıkarabileceği düşünülmektedir. Bu araştırmanın genel amacı, çalışan kadınların toplumsal cinsiyet algısı ve aile işlevselliği arasındaki ilişkinin incelenmesidir.

Araştırmanın bu bölümünde detaylı olarak konuyla ilgili tanımlara ve araştırmacıların görüşlerine yer verilmektedir.

BÖLÜM 4

4. YÖNTEM

4.1 Araştırmanın Önemi

Aile işlevlerinin kalitesi açısından bakılırsa evlilik uyumu önemlidir. Toplumun sorunlarını çözmek için, toplumun temel yapısını oluşturan aileler toplum sorunlarını çözmek için önemli bir başlangıçtır. Türkiye’de evlilik uyumu konusunda yapılan çalışmalar sınırlı olduğu gibi özellikle çalışan kadınların evlilik toplumsal cinsiyet algıları, aile işlevselliklerinin birlikte ele alındığı çalışmalara rastlanmamıştır. Araştırmada, evli kadınların çalışıp çalışmamasının aile düzenine toplumsal cinsiyet algıları ve aile işlevsellikleri açısından karşı oluşturduğu problemler ve bu problemlere buldukları çözüm yollarının belirlenmesi açısından önemli bulunmuştur. Ayrıca, kadınların çalışmasının aile üzerindeki etkileri, bireysellikleri ve toplumsal görevleri açısından olan değişimleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Bunun yanında, çalışmanın kadınlar üzerindeki etkisi ve aile işlevsellikleri ve evliliğe olan katkısını ortaya çıkarmaktadır. Elde edilecek sonuçların Türkiye’de kadınlara yönelik olarak yapılacak destekleme çalışmaları, eğitim seminerleri için yol gösterici olacağı öngörülmektedir. Ayrıca bu çalışmadan elde edilen veriler kadınların çalışmasının aile üzerine etkisi veya aileyi güçlendiren değişkenlerin daha iyi anlaşılmasını sağlayacağından psikolojik danışma alanına ve uygulayıcılara da katkı sağlayacaktır (Ünivar ve Tagay, 2015).

4.2 Problem Durumu

Kocaeli ilinin Çayırova bölgesindeki yapılan bu araştırma çalışmanın kadınlar üzerindeki aile dinamikleri ve toplumsal cinsiyet algılarına etkilerini incelemektedir. Bu araştırmanın amacı, çalışmanın kadınların sosyo-demografik değişkenlerine (yaş, eğitim düzeyi, görev, çalışma süresi, aylık gelir ve çocuk sayısı) göre ve toplumsal cinsiyet

algıları ve aile işlevsellikleri arasındaki ilişkiyi yordamaktır. Sosyo ekonomik seviyesi düşük olan Çayırova bölgesindeki kadınların çalışmasının aileye anlamlı bir etkisi olup olmadığı tanımlanmaktadır.

4.3 Araştırmanın Alt Amaçları

Araştırmanın temel sorusu ‘ Evli kadınların çalışmasının kişilerin toplumsal cinsiyet algısı ve aile dinamiklerine etkisi var mı?’ dır.

1. Çalışan ve çalışmayan evli kadınların aile işlevsellikleri toplumsal cinsiyet algılarını etkilemekte midir?
- 2.Cinsiyet algıları aile işlevselliklerini etkilemekte midir?
3. Cinsiyet algılarının her bir alt boyut aile işlevselliklerini etkilemekte midir?
4. Aile işlevsellikleri cinsiyet alt boyutlarını etkilemekte midir?
- 5.Kişilerin sahip olduğu demografik özellikler aile işlevselliği ve toplumsal cinsiyet algılarına göre farklılaşmakta mıdır?

4.4 Hipotezler

Araştırmanın temel hipotezi “Çalışmanın evli kadınlardaki toplumsal cinsiyet algısının ve aile dinamiklerine etkisi vardır.” şeklindedir. Buna göre araştırmada, aşağıdaki alternatif hipotezler kurulmuş ve sınanmıştır.

H1: Çalışan ve çalışmayan evli kadınlarda aile işlevselliklerinde her alt boyutlarının toplumsal cinsiyet üzerinde etkisi vardır. (*Aile işlevsellikleri alt boyutları; Problem Çözme, İletişim, Roller, Duygusal Tepki verebilme, Gereken İlgiyi Gösterme, Davranış Kontrolü, Genel Fonksiyonlar*)

H2: Toplumsal cinsiyet algısının her bir alt boyutunun aile işlevselliği algısı üzerine etkisi vardır.

H3: Kişilerin demografik bilgilerinin aile işlevsellikleri farklılaşmaktadır.

H4: Kişilerin demografik paylaşımlarının toplumsal cinsiyete etkisi vardır.

4.5 Sınırlılıklar

Araştırma Kocaeli Çayırova ilinde yaşayan ve gönüllülük esasına göre seçilen 150 evli birey ile sınırlıdır. Bu çalışmada, çalışmayan kadınların eğitim düzeyi düşük olan kişilerle sınırlıdır. Araştırmada verilen evli bireylerin evlilik doyumu verileri, yalnızca Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'nin ölçtüğü maddelerle sınırlıdır. Araştırmada incelen evli bireylerin aile dinamiklerinin verileri, yalnızca Aile Değerlendirme Ölçeği'nin ölçtüğü maddelerle sınırlıdır. Araştırmada incelen evli bireylerin kişisel bilgi verileri, yalnızca kişisel bilgi formunun ölçtüğü maddelerle sınırlıdır. Bu nedenle, daha geniş ve daha detaylı bir evreni kapsamamaktadır.

4.6 Evren Örneklem

Araştırma evli çalışan veya çalışmayan kadına anket tekniği ile gerçekleştirilmiştir. Anket sonrası 158 kullanılabilir form SPSS.21 istatistiksel veri analizi programı ile değerlendirilmiş ve sonuçlar tablo olarak gösterilerek yorumlanmıştır.

4.7 Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama araçları olarak, Altınova ve Duyan (2013) tarafından geliştirilen Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği (TCAÖ) ve Bulut (1990) tarafından Aile Değerlendirme Ölçeği (ADÖ) ile araştırmacı tarafından geliştirilen Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır.

Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği: Altınova ve Duyan (2013) tarafından geliştirilen Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği (TCAÖ) bireylerin toplumsal cinsiyet algılarını değerlendirmeye yönelik geliştiren TCAÖ toplam 25 maddeden oluşan 5'li Likert tipi

(1= kesinlikle katılmıyorum, 5= kesinlikle katılıyorum) ölçek kullanılmıştır. Ölçekten alınabilecek puanlar 25-125 aralığında olup yüksek puanlar toplumsal cinsiyet algısının olumlu olduğunu ifade etmektedir. Olumlu olması ise eşitlikçi toplumsal cinsiyet algısına işaret etmektedir. Ölçeğin geçerliğini test etmek için yapılan açıklayıcı faktör analizinde ölçeğin tek boyuttan oluştuğu görülmüştür. Ölçeğin Cronbach Alfa güvenirlik katsayısı .87'dir (Altınova ve Duyan, 2013).

Aile değerlendirme Ölçeği: Aile Araştırma Programı kapsamında oluşturulan Amerika Birleşik Devletlerinde bulunan Brown Üniversitesi ve Butler Hastanesinin aracılığıyla ailenin işlevlerini hangi konularda yerine getirebildiğini ya da getiremediğini gösteren ve ailenin sorunlarını tespit eden bir ölçü aracıdır. Aile işlevlerini değerlendirmek amacıyla yapılmıştır. Aile değerlendirme ölçeğinin ülkemize uyarlanması Işıl Bulut tarafından yapılmıştır. Ayrıca, orjinal ölçek bulgularını desteklemektedir (Bulut, 1990). A.D.Ö puan ortalaması alınarak aile puanı hesaplanabilmektedir, aynı zamanda aile üyelerinin puanını ayrı olarak değerlendirmek de mümkündür. Ölçekte yer alan maddelerde 1 puan sağlıklı cevabı, 4 puan ise sağlıklı cevabı ifade etmektedir. Ölçeğin Türkiye'de yapılan güvenirlik çalışmasında ölçek, gerek iç tutarlılık, gerekse puan değişmezliği açısından $p < .001$ düzeyinde anlamlı sonuç vermiştir.

Anket sonucunda ortaya çıkan puanlar her alt boyut için toplanarak ortalamaları alınır ve bu şekilde her birey için yedi alt ölçek puanı hesaplanır. Ölçek puanları 2.00 'nin üzerindeki puan ortalamalarının aile içinde sağlıklı işlevlerin göstergesi olduğunu göstermektedir (Bulut, 1990). ADÖ, McMaster Aile İşlevleri Modelinin klinik olarak aileler üzerinde uygulanmasıyla elde edilmiştir. ADÖ 60 madde ve 7 alt ölçekten oluşmaktadır. Bunlar; Problem Çözme, İletişim, Roller, Duygusal Tepki verebilme, Gereken İlgiyi Gösterme, Davranış Kontrolü, Genel Fonksiyonlar şeklindedir. Ölçek 7 alt ölçekten oluşmaktadır. Alt ölçekler, alt ölçeklerin maddeleri ve ölçtükleri alanlar bu şekilde sıralanmıştır: (Bulut, 1990)

1. Problem Çözme (Problem Solving) : Problem Çözme ailenin etkin bir şekilde görevlerini yaparak maddi ve manevi problemlerini çözebilme yetisi olarak belirtilmektedir. Bir problemin başlamasından sona erene kadar olan dönemi kapsar. Bu alt ölçek 6 maddeden oluşmaktadır.

2. İletişim (Communication): İletişim aile üyeleri arasında bilgi alışverişi olarak tanımlanmaktadır. İletişim alt testi ile, ailenin iyi bir iletişim içinde olup olmadığı, ölçülmek istenmektedir. Etkili ve verimli bir iletişimin açık ve net olması gerektiği, aile bireyleri arasındaki sözlü iletişimin içeriğinin açık olup olmadığı, kişilerin söylemeke istediklerini doğrudan doğruya ifade edip edemedikleri vurgulanmaktadır.

3. Roller (Roles): Roller, ailenin maddi ve manevi ihtiyaçlarını karşılayan toplumsal düzenin bize attığı kalıplardır. Bu alt ölçek ailenin kaynaklarının kullanımı, bakma büyüme, destekleme ve kişisel gelişim sağlama, aileyi idare etme gibi konularda davranış kalıbı oluşturup oluşturmadığına odaklanmaktadır. Bunun yanında, görevlerin eşit olarak ve kesin bir şekilde aile bireyelerine dağılımı ile görevlerin ailedeki kişiler tarafından doğru bir şekilde yerine getirilmesi konusunu da araştırmaktır.

4. Duygusal Tepki Verebilme (Affective respond) : Aile bireyelerinin her uyarana karşısında en uygun tepkiyi vermesi olarak tanımlanmaktadır. Bu ölçek sevgi, mutluluk, neşe gibi olumluluk ifade eden duyguların yanında; sinirlilik, üzüntü, korku gibi durumları da anlatmaktadır. Tam olarak, bu görevlerini yerine getiren ailede aile bireyleri tüm duygularını sözel yada fiziksel olarak dile getirebilirler.

5. Gereken İlgii Gösterme: (Affective Involvement) Aile bireyelerinin birbirlerine gösterdiği ilgi ve bakım olarak tanımlanmaktadır. İyi bir aile dengeli olarak birbirlerine ilgi göstermelidir. Çok ilgilenme aile bireyelerinin birbirlerine fazla bağımlı olmasının, az ilgilenme ise aile içindeki bireyelerin birbirine olan ilgisinin az olduğunu göstermektedir.

6. Davranış Kontrolü (Behaviour Control): Davranış kontrolü ailenin bireyelerinin davranışlarının belirli bir disiplin ve kurallı bir şekilde olması olarak tanımlanmaktadır. Bu alt ölçekte psikolojik ve sosyal tehlike durumunda tepkilerin nasıl olduğu araştırılmaktadır. Ayrıca, bu kuralların hangi bir biçimde (katı-esnek) ele alındığı vurgulanmaktadır.

7. Genel Fonksiyonlar (General function): Diğer altı ölçeği içeren bir alt ölçektir. Ölçülen ailenin sağlıklı olup olmadığını genel bir değerlendirmesini yapmaktadır.

Demografik Bilgi Formu: Araştırmada kullanılan kişisel bilgi formu, araştırmaya katılan kadınların cinsiyet, yaş, evlilik süresi, görev, çalışma süresi, çocuk sayısının gibi kişisel bilgilerinin toplanması amacıyla hazırlanmıştır ve bu bilgileri ölçen 17 sorudan oluşmaktadır.

BÖLÜM 5

5. BULGULAR

Bu bölümde ilk olarak katılımcılardan elde edilen verilerin parametrik analizlere uygun olup olmadığı sınıanmıştır. Daha sonra betimsel istatistik sonuçlarına yer verilmiştir. Son olarak da çalışmanın amacına yönelik yapılan analiz sonuçları aktarılmıştır.

5.1. Verilerin Parametrik İstatistik Yöntemlerine Uygunluğunun Sınıanması

Bu bölümde öncelikle katılımcılardan elde edilen verilerin parametrik analizlere uygun olup olmadığı sınıanmıştır. Analizlerden önce katılımcıların anket ve ölçeklere verdikleri cevapların bilgisayara doğru girilip girilmediği, kayıp değerlerin olup olmadığı ve normal dağılım sayılıtısının karşılanıp karşılanmadığı SPSS 21 paket programının çeşitli alt programları ile gözden geçirilmiştir. Parametrik istatistik sayılıtılarını karşılamak amacıyla aşırı değerlerin saptanarak analizlere katılmaması için bağımlı değişkenin z değerleri hesap edilmiştir. Bu katsayı ($-3.29 > z < 3.29$) göz önünde tutulduğunda, 160 katılımcı bu değerleri aştığı için analiz dışında bırakılmıştır. Böylece 2 kişinin verileri analiz dışı bırakılarak nihai analiz için toplam 158 kişiden elde edilmiş veriler kullanılmıştır.

5.2 Betimsel İstatistik Sonuçları

Çalışmanın örneklemini 72 çalışan ve 85 çalışmayan olmak üzere toplam 158 kadından oluşmaktadır. Çalışan kadınların yaş ortalamaları 36.40 (ss = 7.46) ve çalışmayan kadınların yaş ortalaması ise 33.36 (ss = 5.52) olarak belirlenmiştir. Örneklemin demografik özellikleri Tablo 2 ve 3’de gösterilmiştir.

Tablo 2. *Çalışan Kadınların Demografik Özellikleri*

Değişken	Sıklık(f)	Yüzde(%)	
Eğitim Düzeyi			
İlköğretim ve altı	26	36.9	
Lise ve üstü	46	63.1	
Evlenme Biçimi			
Anlaşarak	47	64.4	
Görücü Usulü	25	35.6	
Aile gelir düzeyi			
Ortalamanın altı	38	52.1	
Ortalamanın üstü	32	43.8	
Belirtilmemiş	2	4.1	
Kazancınızı eşinize veriyor musunuz?			
Evet	46	64.4	
Hayır	26	35.6	
Çocuk sayısı			
Tek çocuk	25	34.2	
İki çocuk	24	32.9	
Üç çocuk ve üstü	19	21.9	
Belirtmemiş	4	11.0	
	Ort.	Ss	Min- Maks
Yaş	36.40	7.46	22-55
Kaç Yıllık Evli	13.97	8.9	1-36
Kaç Yıldır Çalışmakta	9.28	6.34	1-25

Buna göre çalışan kadınların 26%'si (%36.9) ilköğretim ve altı, 46'sı (%63.1) lise ve üstü mezundur. Katılımcıların 47'si anlaşarak (%64.4), 25'i ise (%35.6) görücü usulüyle evlendiğini ifade etmektedir. Kadınların 38'i (%52.1) ortalamanın altında, 32'si (%43.8) ortalamanın üstünde gelire sahip olduğunu belirtmiştir. Çalışan kadınların 46'sı (%64.4) kazançlarını eşine verdiğini, 26'sı (%35.6) kazançlarını eşleriyle paylaşmadıklarını belirtmektedirler. Katılımcıların 25'inin(%34.2) bir çocuğa, 24'ünün (%32.9) iki çocuğa ve 19'unun (%21.9) üç ve daha fazla çocuğa sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Çalışmayan Kadınların Demografik Özellikleri

Değişken	Sıklık(f)	Yüzde(%)
Eğitim Düzeyi		
İlköğretim ve altı	60	70.6
Lise ve üstü	24	28.3
Belirtmemiş	1	1.2
Evlenme Biçimi		
Anlaşarak	35	41.2
Görücü Usulü	49	57.6
Belirtilmemiş	1	1.2
Aile gelir düzeyi		
Ortalamanın altı	42	49.4
Ortalamanın üstü	41	48.3
Belirtilmemiş	2	2.4
Daha önce iş tecrübesi oldu mu?		
Evet	41	48.2
Hayır	43	50.6
Belirtilmemiş	1	1.2
Çocuk sayısı		
Tek çocuk	10	11.8
2 çocuk	50	58.8

3 çocuk ve üstü	24	28.2	
Belirtmemiş	1	1.2	
	Ort.	Ss	Min-Maks
Yaş	33.36	5.52	21-52
Kaç Yıllık Evli	12.67	5.75	1-35
Daha önce kaç yıl çalıştınız?	4.92	3.56	1-18

Buna göre çalışmayan kadınların 60%'ı (%70.6) ilköğretim ve altı, 24'ü (%28.3) lise ve üstü mezundur. Katılımcıların 35'i anlaşılarak (%41.2), 49'u ise (%57.6) görücü usulüyle evlendiğini ifade etmektedir. Kadınların 42'si (%49.4) ortalamanın altında, 41'i (%48.3) ortalamanın üstünde gelire sahip olduğunu belirtmiştir. Çalışmayan kadınların 41'inin (%48.2) daha önce iş tecrübelerinin olduğunu belirtirken 43'ü (%50.6) öncesinde bir çalışma hayatları bulunmadıklarını ifade etmiştir. Katılımcıların 10'u (%11.8) bir çocuğa, 50'si (%58.8) iki çocuğu ve 24'ü (%28.2) üç ve daha fazla çocuğa sahiptir.

Tablo 4. Ölçeklerden Elde Edilen Puan Ortalamaları, Standart Sapma, Minimum ve Maksimum Değerleri

Değişkenler	Ort.	Ss.	Min.-Maks
Çalışan Kadınlar			
Aile Değerlendirme Ölçeği			
Problem Çözme	11.50	84.09	6-24
İletişim	17.34	5.00	9-31
Roller	23.30	5.04	13-35
Duygusal Tepki	10.54	3.72	6-22
Gereken İlgi	16.62	2.85	12-27
Davranış Kontrolü	19.58	3.55	13-29
Genel İşlev	21.14	7.01	12-42
Toplumsal Cinsiyet Ölçeği	90.86	12.93	67-117
Çalışmayan Kadınlar			
Aile Değerlendirme Ölçeği			

Problem Çözme	11.40	4.00	6-24
İletişim	18.00	4.2	11-29
Roller	23.57	5.08	16-35
Duygusal Tepki	11.50	3.49	6-21
Gereken İlgi	16.67	3.25	10- 25
Davranış Kontrolü	20.22	3.65	12- 30
Genel İşlev	22.89	6.62	12-44
Toplumsal Cinsiyet Ölçeği	85.24	11.37	60-116

5.3. Toplumsal Cinsiyet Puanlarına İlişkin Bulguların Tartışılması

5.3.1. Çalışan ve Çalışmayan Kadınların Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Toplumsal Cinsiyet Puanlarına İlişkin Bulgular

Eğitim düzeyi değişkenine göre çalışan ve çalışmayan kadınların Toplumsal Cinsiyet Ölçeği toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla elde edilen verilere bağımsız gruplar t-testi analizi uygulanmıştır. Uygulanan analiz sonuçlarına göre çalışan ve çalışmayan kadınların Toplumsal Cinsiyet Ölçeği toplam puan ortalamalarının eğitim düzeyi değişkeni açısından anlamlı derecede farklılaştığını bulunmuştur [sırasıyla: $t_{(70)} = -3.67, p < .01$; $t_{(82)} = 3.58, p < .01$].

Buna göre ilköğretim ve altı mezunu çalışan kadınların Toplumsal Cinsiyet Ölçeği toplam puan ortalamaları ($X_{ort.} = 83.91, s = 9.73$) lise ve üstü mezunu olan kadınlardan ($X_{ort.} = 94.73, s = 13.08$) anlamlı derecede daha düşüktür. Ayrıca ilköğretim ve altı mezunu olan çalışmayan kadınların da Toplumsal Cinsiyet Ölçeği toplam puan ortalamaları ($X_{ort.} = 82.45, s = 11.08$) lise ve üstü mezunu olan kadınlardan ($X_{ort.} = 91.66, s = 9.34$) anlamlı derecede daha düşüktür. Analiz sonuçları Tablo 5'ten izlenebilir.

Tablo 5. *Eğitim Seviyesi Değişkeni Açısından Toplumsal Cinsiyet Puanlarının Belirlenmesine İlişkin T- Testi Analizi Sonuçları*

Değişkenler	N	Ort.	Ss.	df	t	P
Çalışan Kadınlar						
İlköğretim ve altı	26	83.91	9.73	70	-3.67	.000**
Lise ve üstü	46	94.73	13.0			
			8			
Çalışmayan Kadınlar						
İlköğretim ve altı	60	82.45	11.0	82	3.58	.001**
			8			
Lise ve üstü	24	91.66	9.34			

* p<.05, **p<.01

Araştırmanın sonucunda Toplumsal Cinsiyet algısı ölçeğine göre çalışan ve çalışmayan kadınlar arasında eğitim seviyesi değişkeni açısından anlamlı derecede farklılaştığı görülmüştür. Buna göre ilköğretim ve altı mezunu çalışan kadınların Toplumsal Cinsiyet Algısı, lise ve üstü mezunu olan kadınlardan daha düşük çıkmıştır. Bunun benzeri olarak, çalışmayan kadınlarda da ilköğretim ve altı mezun olanlar lise ve üstü mezuna olanlara göre anlamlı derecede daha düşüktür. Ayrıca, çalışan kadınların toplumsal cinsiyet algısı ölçeği ortalaması eğitim seviyesi farketmeksizin çalışmayan kadınların toplumsal algısı ölçeği ortalamasının üstünde çıkmıştır. Litaratürde de bu durum şu şekilde açıklanmıştır; eğitim, toplumsal değer ve tutumların toplumsal cinsiyet eşitlik algısının yayılması için etkili bir müdahale aracı olarak görülmektedir (Eğitim Reformu Girişimi, 2008). Yeşilorman, (2001) bu açıdan eğitim kurumları, meslek edindirme ile kadının toplumsal konumunun daha iyi olmasında yardımcı olmanın yanında eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması ve kadın eşitliği düşüncesinin toplumda yer alması ve uygulanması rolünü de üstlenmiştir (Akt., Altınova & Duyan, 2013). Bu çalışmalardaki bulgular eğitim seviyesinin toplumsal cinsiyet algısını kadın ve erkek eşitliği görüşünü etkilediği ve bu görüşlerin benimsenmesini sağladığı ortaya konulmuştur.

5.3.2. Çalışan ve Çalışmayan Kadınların Evlenme Biçimi Değişkenine Göre Toplumsal Cinsiyet Puanlarına İlişkin Bulgular

Evlenme biçimi değişkenine göre çalışan ve çalışmayan kadınların Toplumsal Cinsiyet Ölçeği toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla elde edilen verilere bağımsız gruplar t-testi analizi uygulanmıştır. Uygulanan analiz sonuçlarına göre Toplumsal Cinsiyet Ölçeği toplam puan ortalamalarının eğitim düzeyi değişkeni açısından anlamlı derece farklılaştığı bulunmuştur [sırasıyla: $t_{(70)} = 2.32, p < .05$; $t_{(82)} = 3.21, p < .05$].

Buna göre anlaşarak evlenen çalışan kadınların Toplumsal Cinsiyet Ölçeği toplam puan ortalamaları ($X_{ort.} = 93.41, s = 13.35$) görücü usulü evlenen kadınlardan ($X_{ort.} = 86.15, s = 11.12$) anlamlı derece daha yüksektir. Ayrıca anlaşarak evlenen çalışmayan kadınların Toplumsal Cinsiyet Ölçeği toplam puan ortalamaları ($X_{ort.} = 88.62, s = 11.93$) görücü usulü evlenen kadınlardan ($X_{ort.} = 82.92, s = 10.54$) anlamlı derece daha yüksektir. Analiz sonuçları Tablo 6'den izlenebilir.

Tablo 6. Evlilik Biçimi Değişkeni Açısından Toplumsal Cinsiyet Puanlarının Belirlenmesine İlişkin T-Testi Analizi Sonuçları

Değişkenler	N	Ort.	Ss.	df	t	p
Çalışan Kadınlar						
Anlaşarak	47	93.41	13.35	70	2.32	.023*
Görücü usulü	25	86.15	11.12			
Çalışmayan Kadınlar						
Anlaşarak	35	88.62	11.93	82	3.21	.027*
Görücü usulü	49	82.92	10.54			

* $p < .05$, ** $p < .01$

Analiz sonuçlarına göre Toplumsal Cinsiyet Ölçeği toplam puan ortalamalarının evlenme biçimi değişkeni açısından anlamlı derece farklılaştığı bulunmuştur. Buna göre, anlaşarak evlenen çalışan kadınların Toplumsal Cinsiyet Algısı görücü usulü evlenen kadınlardan anlamlı derece daha yüksektir. Bununla birlikte, anlaşarak evlenen çalışmayan kadınların Toplumsal Cinsiyet Ölçeği toplam puan ortalamaları görücü usulü evlenen kadınlardan anlamlı derece daha yüksektir. Bunun yanında, çalışan kadınlarda görücü usulüyle evlenmiş kadınların toplumsal algısı çalışmayan ve anlaşarak evlenmiş kadınlardan daha düşüktür.

5.3.3. Çalışan ve Çalışmayan Kadınların Aile Geliri Değişkenine Göre Toplumsal Cinsiyet Puanlarına İlişkin Bulgular

Aile gelir değişkenine göre Toplumsal Cinsiyet Ölçeği toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla elde edilen verilere bağımsız gruplar t-testi analizi uygulanmıştır. Uygulanan analiz sonuçlarına göre Toplumsal Cinsiyet Ölçeği toplam puan ortalamalarının sadece çalışan kadınların aile geliri düzeyi değişkeni açısından anlamlı derece farklılaştığı bulunmuştur [$t_{(68)} = 2.23, p < .05$].

Buna göre ortalamanın üstü gelir düzeyine sahip çalışan kadınların Toplumsal Cinsiyet Ölçeği toplam puan ortalamaları ($X_{ort.} = 83.42, s = 8.35$) ortalamanın altı gelir düzeyine sahip kadınlardan ($X_{ort.} = 78.12, s = 10.17$) anlamlı derece daha yüksektir. Analiz sonuçları Tablo 7'dan izlenebilir.

Tablo 7. Aile Gelir Düzeyi Değişkeni Açısından Toplumsal Cinsiyet Puanlarının Belirlenmesine İlişkin T-Testi Analizi Sonuçları

Değişkenler	N	Ort.	Ss.	df	t	P
Toplumsal Cinsiyet						
Ortalamanın altı	38	83.42	8.35	68	2.23	.037*
Ortalamanın üstü	32	78.12	10.17			

* p<.05, **p<.01

Toplumsal cinsiyet algısı ölçeği puan ortalamalarının sadece çalışan kadınların aile geliri düzeyi değişkeni açısından anlamlı derece farklılaştığı bulunmuştur. Bu duruma göre, ortalamanın üstü gelir düzeyine sahip çalışan kadınların toplumsal cinsiyet algısı ortalamasının altı gelir düzeyine sahip kadınlardan anlamlı derece daha yüksekte çıkmıştır.

5.3.4. Çalışan ve Çalışmayan Kadınların Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Toplumsal Cinsiyet Puanlarına İlişkin Bulgular

Çocuk sayısı değişkenine göre Toplumsal Cinsiyet Ölçeği toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla elde edilen verilere Tek Yönlü Varyans (ANOVA) analizi uygulanmıştır. Uygulanan analiz sonuçlarına göre çalışan ve çalışmayan kadınların Toplumsal Cinsiyet Ölçeği toplam puan ortalamalarının çocuk sayısı değişkenine göre anlamlı derece farklılaşmadığı bulunmuştur ($p>.05$).

Analiz sonuçlarına göre çalışan ve çalışmayan kadınların Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği toplam puan ortalamalarının çocuk sayısı değişkenine göre anlamlı derece farklılaşmadığı bulunmuştur.

5.3.5. Çalışan Kadınların Kazancını Eşle Paylaşma Değişkenine Göre Toplumsal Cinsiyet Puanlarına İlişkin Bulgular

Kazancını eşle paylaşma değişkenine göre çalışan kadınların Toplumsal Cinsiyet Ölçeği toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını

belirlemek amacıyla elde edilen verilere bağımsız gruplar t-testi analizi uygulanmıştır. Uygulanan t-testi sonuçlarına göre çalışan kadınların Toplumsal Cinsiyet Ölçeği toplam puan ortalamalarının kazancını eşle paylaşma değişkeni açısından anlamlı derecede farklılaşmadığı bulunmuştur ($p > .05$).

Uygulanan t-testi sonuçlarına göre çalışan kadınların Toplumsal Cinsiyet Ölçeği toplam puan ortalamalarının kazancını eşle paylaşma değişkeni açısından anlamlı derecede farklılaşmadığı bulunmuştur

5.3.6. Çalışmayan Kadınların İş Tecrübesi Değişkenine Göre Toplumsal Cinsiyet Puanlarına İlişkin Bulgular

İş tecrübesi olup olmama değişkenine göre çalışmayan kadınların Toplumsal Cinsiyet Ölçeği toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla elde edilen verilere bağımsız gruplar t-testi analizi uygulanmıştır. Uygulanan analiz sonuçlarına göre çalışmayan kadınların Toplumsal Cinsiyet Ölçeği toplam puan ortalamalarının iş tecrübesi değişkeni açısından anlamlı derece farklılaştığı bulunmuştur [$t_{(82)} = 2.48, p < .05$].

Buna göre iş tecrübesine sahip çalışmayan kadınların Toplumsal Cinsiyet Ölçeği toplam puan ortalamaları ($X_{ort.} = 88.36, s = 12.18$) iş tecrübesine sahip olmayan kadınlardan ($X_{ort.} = 82.34, s = 9.96$) anlamlı derece daha yüksektir. Analiz sonuçları Tablo 8'den izlenebilir.

Tablo 8. İş Tecrübesi Değişkeni Açısından Toplumsal Cinsiyet Puanlarının Belirlenmesine İlişkin T-Testi Analizi Sonuçları

Değişkenler	N	Ort.	Ss.	df	T	P
Toplumsal Cinsiyet						
Evet	41	88.36	12.18	82	2.48	.015*

Araştırma sonuçlarına göre çalışmayan kadınların Toplumsal Cinsiyet algısının iş tecrübesi değişkeni açısından anlamlı derece farklılaştığı bulunmuştur. Buna göre iş tecrübesine sahip çalışmayan kadınların Toplumsal Cinsiyet Algısı iş tecrübesine sahip olmayan kadınlardan anlamlı derece daha yüksektir. Buna göre iş tecrübesi olan kadınların toplumsal cinsiyet algısı daha fazladır.

5.4. Aile Değerlendirme Puanlarına İlişkin Bulgular

5.4.1. Çalışan ve Çalışmayan Kadınların Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Aile Değerlendirme Puanlarına İlişkin Bulgular

Eğitim düzeyi değişkenine göre çalışan ve çalışmayan kadınları Aile Değerlendirme Ölçeği alt boyut (problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki, gereken ilgi, davranış kontrolü, genel işlev) puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla elde edilen verilere bağımsız gruplar t-testi analizi uygulanmıştır.

Uygulanan t testi analiz sonuçlarına göre çalışan kadınların iletişim alt boyut puan ortalamalarının eğitim düzeyi değişkeni açısından anlamlı derece farklılaştığı bulunmuştur [$t_{(154)} = 2.12, p < .05$]. Buna göre ilköğretim ve altı eğitim seviyesine sahip kadınların iletişim alt boyut puan ortalamaları ($X_{ort.} = 18.45, s = 3.85$) lise ve üstü seviyesine sahip kadınlardan ($X_{ort.} = 16.91, s = 5.17$) anlamlı derece daha yüksektir.

Uygulanan t testi analiz sonuçlarına göre çalışan kadınların roller alt boyut ortalamalarının eğitim düzeyi değişkeni açısından anlamlı derece farklılaştığı bulunmuştur [$t_{(154)} = 2.15, p < .05$]. Buna göre ilköğretim ve altı eğitim seviyesine sahip kadınların roller alt boyut puan ortalamaları ($X_{ort.} = 24.27, s = 4.75$) lise ve üstü seviyesine sahip kadınlardan ($X_{ort.} = 22.53, s = 5.29$) anlamlı derece daha yüksektir.

Uygulanan t testi analiz sonuçlarına göre çalışan kadınların duygusal tepki boyut ortalamalarının eğitim düzeyi değişkeni açısından anlamlı derece farklılaştığı bulunmuştur [$t_{(154)} = 2.19, p < .05$]. Buna göre ilköğretim ve altı eğitim seviyesine sahip

kadınların duygusal tepki alt boyut puan ortalamaları ($X_{ort.} = 11.65, s = 3.35$) lise ve üstü seviyesine sahip kadınlardan ($X_{ort.} = 10.38, s = 3.83$) anlamlı derece daha yüksektir.

Uygulanan t testi analiz sonuçlarına göre çalışan kadınların gereken ilgi boyut ortalamalarının eğitim düzeyi değişkeni açısından anlamlı derece farklılaştığı bulunmuştur [$t_{(154)} = 2.35, p < .05$]. Buna göre ilköğretim ve altı eğitim seviyesine sahip kadınların gereken ilgi alt boyut puan ortalamaları ($X_{ort.} = 17.17, s = 3.33$) lise ve üstü seviyesine sahip kadınlardan ($X_{ort.} = 16.03, s = 2.55$) anlamlı derece daha yüksektir.

Uygulanan t testi analiz sonuçlarına göre çalışan kadınların genel işlev boyut ortalamalarının eğitim düzeyi değişkeni açısından anlamlı derece farklılaştığı bulunmuştur [$t_{(154)} = 2.22, p < .05$]. Buna göre ilköğretim ve altı eğitim seviyesine sahip kadınların genel işlev alt boyut puan ortalamaları ($X_{ort.} = 23.25, s = 6.17$) lise ve üstü seviyesine sahip kadınlardan ($X_{ort.} = 20.83, s = 7.42$) anlamlı derece daha yüksektir. Analiz sonuçları Tablo 8'den izlenebilir.

Tablo 9. *Eğitim seviyesi Değişkeni Açısından ADÖ Puanlarının Belirlenmesine İlişkin T-Testi Analizi Sonuçları*

Değişkenler	N	Ort.	Ss	df	T	p
İletişim						
İlköğretim ve altı	86	18.45	3.85	154	2.12	.036*
Lise ve üstü	70	16.91	5.17			
Roller						
İlköğretim ve altı	86	24.27	4.75	154	2.15	.033*
Lise ve üstü	70	22.53	5.29			
Duygusal Tepki						
İlköğretim ve altı	86	11.65	3.35	154	2.19	.030*
Lise ve üstü	70	22.53	3.83			
Gereken İlgi						
İlköğretim ve altı	86	17.17	3.33	154	2.35	.020*
Lise ve üstü	70	16.03	2.55			

Genel İşlev

İlköğretim ve altı	86	23.25	6.17	154	2.22	.028*
Lise ve üstü	70	28.83	7.42			

* p<.05, **p<.01

Bu araştırmanın analiz sonuçlarına göre çalışan kadınların iletişim alt boyut puan ortalamalarının eğitim düzeyi değişkeni açısından anlamlı derece farklılaştığı bulunmuştur. Buna göre ilköğretim ve altı eğitim seviyesine sahip kadınların iletişim alt boyut puan ortalamaları lise ve üstü seviyesine sahip kadınlardan anlamlı derece daha yüksek çıkmıştır.

Ayrıca, roller alt boyutunda çalışan kadınların ortalamalarının eğitim düzeyi değişkeni açısından anlamlı derece farklılaştığı bulunmuştur. Buna göre, ilköğretim ve altı eğitim seviyesine sahip kadınların roller alt boyut puan ortalamaları lise ve üstü seviyesine sahip kadınlardan anlamlı derece daha yüksektir.

Diğer bir alt boyut duygusal tepki boyutu ortalamalarına göre çalışan kadınların eğitim düzeyi değişkeni açısından anlamlı derece farklılaştığı bulunmuştur. Buna göre ilköğretim ve altı eğitim seviyesine sahip kadınların duygusal tepkileri lise ve üstü seviyesine sahip kadınlardan anlamlı derece daha yüksektir.

Araştırma analizinin ilgi boyut ve eğitim düzeyi değişkenleri ortalamalarına göre çalışan kadınların açısından anlamlı derece farklılaştığı bulunmuştur. Bununla birlikte, ilköğretim ve altı eğitim seviyesine sahip kadınların gereken ilgi alt boyut puan ortalamaları lise ve üstü seviyesine sahip kadınlardan anlamlı derece daha yüksektir. Buna göre, eğitim düzeyinin yüksek olduğun gereken ilginin verildiği bulunmuştur.

Çalışmanın bulgularına göre çalışan kadınların genel işlev boyut ortalamalarının eğitim düzeyi değişkeni açısından anlamlı derece farklılaştığı bulunmuştur. Buna göre ilköğretim ve altı eğitim seviyesine sahip kadınların genel işlev ortalaması eğitim seviyesi yüksek olanlara göre daha yüksektir.

5.4.2. Çalışan ve Çalışmayan Kadınların Evlenme Biçimi Değişkenine Göre Aile Değerlendirme Puanlarına İlişkin Bulgular

Evlenme biçimi değişkenine göre çalışan ve çalışmayan kadınları Aile Değerlendirme Ölçeği alt boyut (problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki, gereken ilgi, davranış kontrolü, genel işlev) puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla elde edilen verilere bağımsız gruplar t-testi analizi uygulanmıştır.

Uygulanan analiz sonuçlarına göre çalışan kadınların duygusal tepki alt boyut ortalamalarının evlenme biçimi düzeyi değişkeni açısından anlamlı derece farklılaştığı bulunmuştur [$t_{(70)} = 2.19, p < .05$]. Buna göre anlaşarak kadınların iletişim puan ortalamaları ($X_{ort.} = 9.88, s = 3.35$) görücü usulü ile evlenen kadınlardan ($X_{ort.} = 11.60, s = 3.83$) anlamlı derece daha düşüktür.

Uygulanan analiz sonuçlarına göre çalışan kadınların gereken ilgi alt boyut ortalamalarının evlenme biçimi düzeyi değişkeni açısından anlamlı derece farklılaştığı bulunmuştur [$t_{(70)} = 2.35, p < .05$]. Buna göre anlaşarak evlenen kadınların iletişim alt boyut puan ortalamaları ($X_{ort.} = 16.20, s = 3.33$) görücü usulü ile evlenen kadınlardan ($X_{ort.} = 17.21, s = 2.55$) anlamlı derece daha düşüktür.

Uygulanan t testi analiz sonuçlarına göre çalışmayan kadınların genel işlev alt boyut ortalamalarının evlenme biçimi düzeyi değişkeni açısından anlamlı derece farklılaştığı bulunmuştur [$t_{(82)} = 2.22, p < .05$]. Buna göre anlaşarak evlenen kadınların genel işlev alt boyut puan ortalamaları ($X_{ort.} = 20.79, s = 6.17$) görücü usulü

kadınlardan ($X_{ort.} = 24.52, s = 7.42$) anlamlı derece daha düşüktür. Analiz sonuçları

Tablo 10'da sunulmuştur.

Tablo 10. Evlenme Biçimi Değişkeni Açısından ADÖ Puanlarının Belirlenmesine İlişkin T-Testi Analizi Sonuçları

Değişkenler	N	Ort.	Ss	df	t	p
Çalışan Kadınlar						
Duygusal Tepki						
Anlaşarak	47	9.88	3.35	70	2.19	.030*
Görücü usulü	25	11.60	3.83			
Gereken İlgi						
Anlaşarak	47	16.20	3.33	70	2.35	.020*
Görücü usulü	25	17.21	2.55			
Çalışmayan Kadınlar						
Genel İşlev						
Anlaşarak	35	20.79	6.17	82	2.22	.028*
Görücü usulü	49	24.52	7.42			

*p<.05, **p<.01

Bu çalışmanın sonuçlarına göre, ölçeğin evlenme biçimi değişkenine göre duygusal tepki, gereken ilgi, genel işlev alt boyutları anlamlı çıkmıştır. Uygulanan analiz sonuçlarına göre çalışan kadınların duygusal tepki alt boyut ortalamalarının evlenme biçimi düzeyi değişkeni açısından anlamlı derece farklılaştığı bulunmuştur. Buna göre Çayırova bölgesindeki anlaşarak evlenen kadınların iletişim puan ortalamaları görücü usulü ile evlenen kadınlardan anlamlı derece daha düşüktür. Bu durum anlaşarak evlenen kadınların iletişim oralarının görücü usulü evlenenlere oranla daha fazla olduğu ölçülmüştür. Uygulanan analiz sonuçlarına göre çalışan kadınların gereken ilgi alt boyut ortalamalarının evlenme biçimi düzeyi değişkeni açısından anlamlı derece farklılaştığı bulunmuştur. Analiz sonuçlarına göre çalışmayan kadınların

genel işlev alt boyut ortalamalarının evlenme biçimi düzeyi değişkeni açısından anlamlı derece farklılaştığı bulunmuştur. Buna göre anlaşarak evlenen kadınların genel işlev alt boyut puan ortalamaları görücü usülü kadınlardan anlamlı derece daha düşüktür. Tam olarak, Çayırova bölgesinde anlaşarak evlenen kadınların genel işlev alt boyutu anlamlı bulunmuştur.

5.4.3. Çalışan ve Çalışmayan Kadınların Aile Geliri Değişkenine Göre Aile Değerlendirme Puanlarına İlişkin Bulgular

Aile geliri değişkenine göre çalışan ve çalışmayan kadınların Aile Değerlendirme Ölçeği alt boyut (problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki, gereken ilgi, davranış kontrolü, genel işlev) puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla elde edilen verilere bağımsız gruplar t-testi analizi uygulanmıştır. Uygulanan t-testi sonuçlarına göre çalışan ve çalışmayan kadınların Aile Değerlendirme Ölçeği alt boyut puan ortalamalarının aile geliri değişkeni açısından anlamlı derecede farklılaşmadığı bulunmuştur ($p > .05$).

Bu araştırmanın sonucuna göre çalışan ve çalışmayan kadınların Aile Değerlendirme Ölçeği alt boyut puan ortalamalarının aile geliri değişkeni açısından anlamlı derecede farklılaşmadığı bulunmuştur. Bu duruma göre, çalışan ve çalışmayan kadınlarda aile geliri farklı bir etki yapmamıştır.

5.4.4. Çalışan ve Çalışmayan Kadınların Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Aile Değerlendirme Puanlarına İlişkin Bulgular

Çocuk sayısı değişkenine göre çalışan ve çalışmayan kadınların Aile Değerlendirme Ölçeği alt boyut (problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki, gereken ilgi, davranış kontrolü, genel işlev) puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla elde edilen verilere bağımsız gruplar t-

testi analizi uygulanmıştır. Uygulanan t-testi sonuçlarına göre çalışan ve çalışmayan kadınların Aile Değerlendirme Ölçeği alt boyut puan ortalamalarının çocuk sayısı değişkeni açısından anlamlı derecede farklılaşmadığı bulunmuştur ($p>.05$).

Bu araştırmada, çalışan ve çalışmayan kadınların çocuk sayısı değişkenine göre aile değerlendirme alt boyut puan ortalamalarının anlamlı bir farklılaşma bulunmamıştır. Çocuk sayısının çalışan yada çalışmayan kadınların aile değerlendirmesine bir etkisi yoktur.

5.4.5. Çalışan Kadınların Kazancını Eşle Paylaşma Değişkenine Göre Aile Değerlendirme Puanlarına İlişkin Bulgular

Kazancını eşle paylaşma değişkenine göre çalışan kadınların Aile Değerlendirme Ölçeği alt boyut (problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki, gereken ilgi, davranış kontrolü, genel işlev) puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla elde edilen verilere bağımsız gruplar t-testi analizi uygulanmıştır. Uygulanan t-testi sonuçlarına göre çalışan kadınların Aile Değerlendirme Ölçeği alt boyut puan ortalamalarının kazancını eşle paylaşma değişkeni açısından anlamlı derecede farklılaşmadığı bulunmuştur ($p>.05$).

Uygulanan t-testi sonuçlarına göre çalışan kadınların Aile Değerlendirme Ölçeği alt boyut puan ortalamalarının kazancını eşle paylaşma değişkeni açısından anlamlı derecede farklılaşmadığı bulunmuştur. Bu araştırmanın sonucuna göre, kadınların kazançlarını eşleriyle paylaşmasının aile değerlendirme ölçeğinin alt boyutlarını etkilemediği görülmüştür.

5.4.6. Çalışmayan Kadınların İş Tecrübesi Değişkenine Göre Aile Değerlendirme Puanlarına İlişkin Bulgular

İş tecrübesi olup olmama değişkenine göre çalışmayan kadınların Aile

Değerlendirme Ölçeği alt boyut (problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki, gereken ilgi, davranış kontrolü, genel işlev) puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla elde edilen verilere bağımsız gruplar t-testi analizi uygulanmıştır. Uygulanan t-testi sonuçlarına göre çalışmayan kadınların Aile Değerlendirme Ölçeği alt boyut puan ortalamalarının iş tecrübesi olup olmama değişkeni açısından anlamlı derecede farklılaşmadığı bulunmuştur ($p>.05$).

5.5. Değişkenler Arası Korelasyon Katsayılarının İncelenmesi

Araştırmada yer alan değişkenler arasındaki ilişkileri saptamak üzere Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi yapılmıştır. Çalışan ve çalışmayan kadınların Aile Değerlendirme Ölçeği alt boyut (problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki, gereken ilgi, davranış kontrolü, genel işlev) puan ortalamaları ile Toplumsal Cinsiyet Ölçeği toplam puan ortalamaları arasındaki ilişkiler Tablo 11 ve 12’de sunulmuştur.

Tablo 11. Çalışan Kadınların ADÖ Alt Boyutları ve TCÖ Değişkenleri Arası Korelasyon Katsayıları

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Evlilik Yılı	-								
Problem Çözme	.36**	-							
İletişim	.63**	.54**	-						
Roller	.59**	.68**	.55**	-					
Duygusal Tepki	.60**	.75**	.58**	.61*	-				
Gereken İlgi	.23*	.40**	.43**	.34**	.37*	-			
Davranış Kontrolü	.39**	.51**	.50**	.50**	.31**	.48	-		
Genel İşlev	.66**	.77**	.73**	.82**	.48**	.51**	.74*	-	

TCÖ	-0.46**	-0.18	-0.41**	-0.44**	-0.47**	-	-	-.51**	-
						.35**	.32**	.51**	

* $p < .05$, ** $p < .01$ TCÖ: Toplumsal Cinsiyet Ölçeği ADÖ: Aile Değerlendirme Ölçeği

Demografik değişkenlerden evlilik yılı ile Toplumsal Cinsiyet Ölçeği toplam puan ortalaması arasında anlamlı ve negatif yönde bir ilişki olduğu görülmektedir ($r = -.46, p < .01$).

Çalışan kadınların Toplumsal Cinsiyet Ölçeği toplam puan ortalamaları ile Aile Değerlendirme Ölçeği alt boyutu olan iletişim ($r = -.41, p < .01$), roller ($r = -.44, p < .01$), duygusal tepki ($r = -.47, p < .01$), gereken ilgi ($r = -.35, p < .01$), davranış kontrolü ($r = -.32, p < .01$) ve genel işlev ($r = -.51, p < .01$) ile anlamlı ve negatif yönde ilişkilerin olduğu görülmektedir.

Aile Değerlendirme Ölçeği alt boyut (problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki, gereken ilgi, davranış kontrolü, genel işlev) puan ortalamaları arasındaki korelasyon katsayılarının .23 ile .82 arasında değiştiği görülmektedir.

Tablo 12. Çalışmayan Kadınların ADÖ Alt Boyutları ve TCÖ Değişkenleri Arası Korelasyon Katsayıları

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Evlilik Yılı	-								
Problem Çözme	.45*	-							
İletişim	.49**	.47*	-						
Roller	.37**	.47**	.34*	-					

Duygusal Tepki	.40**	.60**	.57**	.61**	-				
Gereken İlgı	-.04	.18	.36**	.35**	.45	-			
Davranış Kontrolü	.15	.13	.29**	.16	.19	.24	-		
Genel İşlev	.63**	.60**	.63**	.63**	.25**	.34**	.28	-	
TCÖ	-.41*	.13	-.18	-.13	-.01	-.25*	-.11	.02	-

* $p < .05$. ** $p < .01$ TCÖ: Toplumsal Cinsiyet Ölçeği

Demografik değişkenlerden evlilik yılı ile Toplumsal Cinsiyet Ölçeği toplam puan ortalamasının arasında anlamlı ve negatif yönde bir ilişki olduğu görölmektedir ($r = -.41, p < .05$).

Çalışmayan kadınların Toplumsal Cinsiyet Ölçeği toplam puan ortalaması ile Aile Değerlendirme Ölçeği alt boyutu olan gereken ilgi ($r = -.25, p < .05$) ile anlamlı ve negatif yönde ilişki olduğu görölmektedir.

Aile Değerlendirme Ölçeği alt boyut (problem çözüme, iletişim, roller, duygusal tepki, gereken ilgi, davranış kontrolü, genel işlev) puan ortalamaları arasındaki korelasyon katsayılarının .13 ile .63 arasında değiştiği görölmektedir.

5.6. Regresyon Analizleri

Çalışmanın temel amacı doğrultusunda çalışan ve çalışmayan kadınlarda Toplumsal Cinsiyet Ölçeği toplam puanını yordayan değişkenlerin belirlenmesi için çoklu adimsal regresyon analizi uygulanmıştır. Buna göre demografik değişkenlerden

evlilik yılı ile Aile Değerlendirme Ölçeği alt boyutları (problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki, gereken ilgi, davranış kontrolü, genel işlev) denkleme alınmıştır. Analiz sonuçları Tablo 13 ve 14'te sunulmuştur.

Tablo 13. Çalışan Kadınlarda Toplumsal Cinsiyet Düzeyini Yordayan Değişkenler

Değişkenler	R	R ²	Beta	F	t
Genel İşlev	.57	.33	-.47	10.77*	- 4.6 0**
Evlilik Yılı			-.24		- 2.3 0**

*p<.05, **p<.01

Tablo 12'den de incelenebileceği üzere tüm değişkenlerin birlikte varyansın yaklaşık %33'ünü açıkladığı görülmektedir ($R^2=.33$, $F(1, 66)= 10.77$, $p<.05$).

Elde edilen katsayılara bakıldığında aile değerlendirme Ölçeği genel işlev alt boyutunun ($\beta= -.47$, $p<.01$) ve demografik değişkenlerden evlilik yılı ($\beta= -.24$, $p<.01$) anlamlı ve negatif yönde yordadığı görülmektedir.

Tablo 14. Çalışmayan Kadınlarda Toplumsal Cinsiyet Düzeyini Yordayan Değişkenler

Değişkenler	R	R ²	Beta	F	T
Gereken İlgi	.40	.16	-.21	9.96*	- 2.24* *
Evlilik Yılı			-.32		- 2.90* *

*p<.05, **p<.01

Tablo 13'ten de incelenebileceği üzere tüm değişkenlerin birlikte varyansın yaklaşık %40'ını açıkladığı grlmektedir ($R^2=.16$, $F(1, 72)= 9.96$, $p<.05$).

Elde edilen katsayılara bakıldığında aile değerlendirme leği *gereken ilgi* alt boyutunun ($\beta= -.21$, $p<.01$) ve demografik değerşkenlerden evlilik yılı ($\beta= -.32$, $p<.01$) anlamlı ve negatif yönde yordadığı grlmektedir.

BÖLÜM 6

6. SONUÇ ve TARTIŞMA

Son zamanlarda aile içi uyumsuzlukların artması ve toplumsal cinsiyet algısının değişmesi dikkate alınarak yapılan bu çalışmanın amacı kadınların çalışmasının aile işlevsellikleri ve toplumsal cinsiyet algısına olan etkisinin incelenmesidir. Çalışmanın bu bölümünde, araştırmanın temel amacına ulaşmak için yanıtı aranan araştırma sorularına uygun olarak yapılan analizlerden elde edilen bulgularla alakalı literatür çerçevesinde yorumlanmıştır.

6.1 Çalışan ve Çalışmayan Kadınların Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Toplumsal Cinsiyet Puanlarına İlişkin Bulgular

Araştırmanın sonucunda Toplumsal Cinsiyet Algısı ölçeğine göre çalışan ve çalışmayan kadınlar arasında eğitim seviyesi değişkeni açısından anlamlı derecede farklılaştığı görülmüştür. Buna göre ilköğretim ve altı mezunu çalışan kadınların Toplumsal Cinsiyet Algısı, lise ve üstü mezunu olan kadınlardan daha düşük çıkmıştır. Bunun benzeri olarak, çalışmayan kadınlarda da ilköğretim ve altı mezun olanlar lise ve üstü mezunlara göre anlamlı derecede daha düşüktür. Ayrıca, çalışan kadınların toplumsal cinsiyet algısı ölçeği ortalaması eğitim seviyesi farketmeksizin çalışmayan kadınların toplumsal algısı ölçeği ortalamasının üstünde çıkmıştır. Literatürde de bu durum şu şekilde açıklanmaktadır; eğitim, toplumsal değer ve tutumların toplumsal cinsiyet eşitlik algısının yayılması için etkili bir müdahale aracı olarak görülmektedir (Eğitim Reformu Girişimi, 2008). Yeşilorman, (2001) bu açıdan eğitim kurumları, meslek edindirme ile

kadının toplumsal konumunun daha iyi olmasında yardımcı olmanın yanında eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması ve kadın eşitliği düşüncesinin toplumda yer alması ve uygulanması rolünü de üstlenmiştir (Akt., Altınova & Duyan ,2013). Bu çalışmalardaki bulgular eğitim seviyesinin toplumsal cinsiyet algısını kadın ve erkek eşitliği görüşünü etkilediği ve bu görüşlerin benimsenmesini sağladığı aktarılmaktadır. Bununla birlikte, yüksek eğitim seviyesi, bireylerin daha fazla ufkunu açtığı için bakış açılarının geniş ve farklı olmasına, sosyal açıdan birçok kişiyle birlikte olmasına ve kendi düşünce yapısına katkı sağlamasına ve esas olarak toplumsal cinsiyet konularına da daha geniş bir pencereden bakabilmelerine fırsat verir.

6.1.2 Çalışan ve Çalışmayan Kadınların Evlenme Biçimi Değişkenine Göre

Toplumsal Cinsiyet üzerine etkisi

Analiz sonuçlarına göre Toplumsal Cinsiyet Ölçeği toplam puan ortalamalarının evlenme biçimi değişkeni açısından anlamlı derece farklılaştığı bulunmuştur. Buna göre, anlaşarak evlenen çalışan kadınların Toplumsal Cinsiyet Algısı görücü usulü evlenen kadınlardan anlamlı derece daha yüksektir. Bununla birlikte, anlaşarak evlenen çalışmayan kadınların Toplumsal Cinsiyet Ölçeği toplam puan ortalamaları görücü usulü evlenen kadınlardan anlamlı derece daha yüksektir. Bunun yanında, çalışan kadınlarda görücü usulüyle evlenmiş kadınların toplumsal algısı çalışmayan ve anlaşarak evlenmiş kadınlardan daha düşüktür. Aynı zamanda, anlaşarak evlenme kişileri birbirini tanıdıkları için çoğu zaman güvenli bağlanma stilini oluşturabilirler. Bağlanma stilinin toplumsal cinsiyet algısına dolaylı yoldan etki etmektedir. Bu konuyla ilgili yapılan araştırmalarda, güvensiz bireyler parterlerinin davranışlarını olumsuz olarak değerlendirdikleri için evlilikteki hoşnutsuzluğunu daha fazla yansıtmaktadır ve evlilikteki güvenli bağlanma stili olan kişilerin korkulu ve kaçınmacı bağlanma stili olan bireylerden daha fazla evlilik doyumlarının yüksek olduğu belirtilmektedir (Fuller & Fincham, 1995). Diğer bir yanda literatür evlilikteki bağlanma şekli ve evlilik doyumu üzerine etkisi varken cinsiyet rolü bu anlamda önemsizdir (Özmen ve Atik, 2010).

Türkiye dahil çoğunlukla geleneksel değerlere bağlı olan bazı topluluklarda ise, severek ve tanıyarak evlenmenin dışında, görücü usulü ve kan bağı olan kişilerle bile yapılan akraba evliliği, bazen anne ve babaların çocukları için kendi zevklerine göre seçtiği eşler gibi Batı toplumlarında pek rastlanmayan bazı evlilik biçimleri de mevcuttur (Fox, 1975; Hortaçsu, 1999; Fışiloğlu, 2001; Ayan, Beder-Şen, Ünal ve

Yurtkuran, 2001). Buna ek olarak, geleneksel evliliklerde kadınların, eve bakmak ve çocukla ilgilenmek gibi kişiden kişiye göre değişebilen ama belirli tanımlanmış rollere sahip oldukları ve eşlerine daha bağımlı oldukları görülmektedir. Erkek ise çoğunlukla çalışmakta ve evin geçimini sağlama rolünü sürdürmektedir (Şendil ve Korkut, 2008). Bu bağlamda evlenme biçiminin toplumsal cinsiyet rolüne ilişkin etkisi beklenmektedir

6.1.3 Çalışan ve Çalışmayan Kadınların Aile Geliri Değişkenine Göre Toplumsal Cinsiyet Puanlarına İlişkin Bulgular

Toplumsal cinsiyet algısı ölçeği puan ortalamalarının sadece çalışan kadınların aile geliri düzeyi değişkeni açısından anlamlı derece farklılaştığı bulunmuştur. Bu duruma göre, ortalamanın üstü gelir düzeyine sahip çalışan kadınların toplumsal cinsiyet algısı ortalamasının altı gelir düzeyine sahip kadınlardan anlamlı derece daha yüksekte çıkmıştır.

Bu alanda yapılan araştırmalara göre, aile gelirinin artması kadının güvenin artmasına neden olmaktadır bu da kadın ve erkek rollerini benimsemek yerine eşitlikçi bir tutum sergilemesine ortam sağlayabilir. Küçük (2015)'e göre çalışma yaşamı kadınlara maddi açıdan özgürlük vermekle birlikte, bununla birlikte özgüvenlerini ve toplumsal saygınlıklarını arttırmakta, aile içindeki konumlarını da iyileştirmektedir. Çarkoğlu ve Kalaycıoğlu Türkiye'de yaptıkları bir araştırmada erkek evin maddi durumunu tek başına karşıladığı ve bu aile gelirinin nasıl kullanılacağına karar verenin de çoğunlukla erkek olduğu görülmektedir. Ayrıca, ekonomik açıdan eşine bağımlı, onun sağladığı maddi imkânlarla ve onun sunduğu ölçüde kullanabilen, ev işleri yapan ve çocuk bakan kadın tipi, toplumsal cinsiyet kavramını anlatarak Türkiye'deki ortalama bir aile içindeki kadını tanımlamaktadır (Çarkoğlu ve Kalaycıoğlu, 2012).

Diğer bir yapılan araştırma da ise kadının para kazanmasının başlangıcıyla geleneksel aile yapısının dayandığı farklılaşmış kadın ve erkek rolleri yerini paylaşmaya dayalı cinsiyet rolleri anlayışına bırakmıştır (Fortin, 2005:419). Bu durumda iki tarafında toplumsal cinsiyet algılarının gelişmesine yardımcı olduğunu göstermektedir. Literatüre bakıldığında çoğu araştırma aile gelirinin artmasıyla toplumsal cinsiyet algısını pozitif yönde arttırdığını belirtmektedir.

6.1.4 Çalışan ve Çalışmayan Kadınların Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Toplumsal Cinsiyet Puanlarına İlişkin Bulgular

Analiz sonuçlarına göre çalışan ve çalışmayan kadınların Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği toplam puan ortalamalarının çocuk sayısı değişkenine göre anlamlı derece

farklılaşmadığı bulunmuştur.

Kadının çalışma hayatına katılmasıyla elde ettiği kazanımlar oldukça fazladır. Ancak bunun beraberinde getirdiği bazı olumsuzluklar da bulunmaktadır. Bu olumsuzlukların içinde en önemlisi çalışan kadınların annelik sorumluluğunu yerine getirirken karşılaştığı problemlerdir (A.A.K., 2002). Bu sorunlardan dolayı kadın annelik yapabileceği uygun meslek arayışına girebilmektedir ya da çalışmaya karşı olumlu bakmamaktadır Çocuk sayısının artmasıyla birlikte geleneksel rollerin çoğalacağı bir ortam olacağı için kadınlarda bu durum toplumsal cinsiyetin çalışmak ya da çalışmak üzerine bir etkisi olmamaktadır. Diğer bir çalışma, çalışan bir kadın çalıştığı zaman diliminde çocuğuna başka birisinin ilgilenmesi gerekir. Batı kesimlerinde çocuk bakımı ve eğitimi ile alakalı birçok yerin oluşu annenin yaşadığı bu olumsuzluğu büyük ölçüde azaltmaktadır. Ancak ülkemizde özel ya da kamuya ait bu kurumlar yeterli olmadığı için çalışan anneler doğumdan sonra ya çalışma hayatına son vermekte ya da çocuk bakımlarını genelde diğer aile üyeleri, komşu, akraba gibi üçüncü kişiler aracılığı ile yapmaktadırlar (Kakıcı, Emeç,& Üçdoğruk). Bu durumda kadınlar için çalışmanın bir problem haline gelmesi toplumsal düşünce yargılarının değişmesine neden olmaktadır. Bununla birlikte literatürde çocuk sayısını direk dikkate alan literatürde fazla çalışma bulunmamaktadır.

6.2 ÇALIŞAN VE ÇALIŞMAYAN KADINLARIN DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERİNE GÖRE AİLE DEĞERLENDİRME PUANLARINA İLİŞKİN

6.2.1 Çalışan ve Çalışmayan Kadınların Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Aile Değerlendirme Puanlarına İlişkin Bulgular

Bu araştırmanın analiz sonuçlarına göre çalışan kadınların iletişim alt boyut puan ortalamalarının eğitim düzeyi değişkeni açısından anlamlı derece farklılaştığı bulunmuştur. Buna göre ilköğretim ve altı eğitim seviyesine sahip kadınların iletişim alt boyut puan ortalamaları lise ve üstü seviyesine sahip kadınlardan anlamlı derece daha yüksek çıkmıştır.

Yapılan bir araştırma da eşlerin öğrenim düzeylerinin yükselmesinin evlilikten aldıkları doyumun artmasına neden olmaktadır (Renne, 1979). Bu araştırma eğitim seviyesinin artmasıyla birlikte evlilik uyumunun artmasını ve eğitim seviyesi yükseldikçe eşlerin birbirleriyle olan iletişiminin artmasına, aralarındaki çatışmaların azalarak birbirlerini daha iyi anlamalarına ve iletişimlerinin artmasına zemin hazırlar.

Dolayısıyla, eğitim seviyesi çözüme odaklı olmak ve farkındalığın yükselmesine neden olabilir.

Ayrıca, bu çalışmada roller alt boyutunda çalışan kadınların ortalamalarının eğitim düzeyi değişkeni açısından anlamlı derece farklılaştığı bulunmuştur. Buna göre, ilköğretim ve altı eğitim seviyesine sahip kadınların roller alt boyut puan ortalamaları lise ve üstü seviyesine sahip kadınlardan anlamlı derece daha yüksektir.

Erkeklerden iyi bir aile reisi olmalarını beklemek, onları toplumsal alanda yarışmaya ve başarmaya teşvik eder. Öte yandan kadınların fiziksel açıdan çekici ve terbiyeli olması beklenir (Yıldırım, 2007). Bu görüşe göre, kadının toplumda beklenen rolünün dışında olduğu için bazı beklentilerinin de çoğalmasına neden olabilir.

Buna ilave olarak roller ile ilgili boyut, görevlerin net ve eşit olarak aile bireylerine dağılımı ile görevlerin aile üyeleri tarafında sorumlu bir şekilde yapılıp yapılmamasını da kapsamaktadır. Başka bir deyişle bu konuda işlevsel bir aile, çocukların ve ebeveynin bakımı, beslenme ve gelişmesini sağlayacak şekilde rollerini belirlemiş olan ailedir. İşlevler, parasal ve sağlık gibi konularda kural koymayı ve karar vermeyi gerektirmektedir (Bulut, 1990). Her toplumda gelişimsel süreçlerini devam ettirmelerini sağlayan, toplumdan topluma değişebilen, toplumsal olarak belirlenmiş bazı roller vardır. Evlilik hayatı iç içe geçmiş roller ve iletişimin ortaya çıkardığı bir yapı olarak sunulmaktadır (Orthner,1975). Eğitim seviyesinin yükselmesiyle birlikte bu rollerde belirginleşmektedir ve beklenen roller daha eşitlikçi bir şekilde dağılmaktadır.

Diğer bir alt boyut duygusal tepki boyutu ortalamalarına göre çalışan kadınların eğitim düzeyi değişkeni açısından anlamlı derece farklılaştığı bulunmuştur. Buna göre ilköğretim ve altı eğitim seviyesine sahip kadınların duygusal tepkileri lise ve üstü seviyesine sahip kadınlardan anlamlı derece daha yüksektir.

Araştırma analizinin ilgi boyut ve eğitim düzeyi değişkenleri ortalamalarına göre çalışan kadınların açısından anlamlı derece farklılaştığı bulunmuştur. Bununla birlikte, ilköğretim ve altı eğitim seviyesine sahip kadınların gereken ilgi alt boyut puan ortalamaları lise ve üstü seviyesine sahip kadınlardan anlamlı derece daha yüksektir. Buna göre, eğitim düzeyinin yüksek olduğun gereken ilginin verildiği bulunmuştur.

Çalışmanın bulgularına göre çalışan kadınların genel işlev boyut ortalamalarının eğitim düzeyi değişkeni açısından anlamlı derece farklılaştığı bulunmuştur. Buna göre ilköğretim ve altı eğitim seviyesine sahip kadınların genel işlev ortalaması eğitim seviyesi yüksek olanlara göre daha yüksektir.

Çalışan kadının duygusal tepki ve iletişim gereken ilgi davranış kontrolü ve genel işlevlerde problem yaşamasına neden olabilir çünkü çalışma toplumsal rollerin dışına çıkmak ve bazı beklentilerin artmasına neden olmaktadır. Aynı zamanda, sosyal destek, bireyin çevresinden gördüğü dürüst ve empatik tepki, gördüğü ilgi, sevgi, güven, saygı, takdir edilme, bilgi edinme ve maddi yardım gibi kişisel, sosyal, psikolojik ve ekonomik nitelikli her türlü yardım sürecidir (Yıldırım, 2004). Aksi takdirde, çalışan kadınlarda sosyal çevre açısından destek fazladır ve çalışmayan kadına oranla aile içerisinde eşinden sosyal desteği alamadığı zaman daha fazla bu alt boyutlarda problem yaşayabilirler. Ailenin devamlılığında, bir arada olmasında problem yaşanabilir ailede anlaşmazlık duygusal yıkım ve çatışmalar ortaya çıkabilir (Bilen,1983; Akt. Şener ve Terzioğlu, 2002).

Bunun tersine çalışan kadın daha fazla sosyalleştiği ve iletişim becerilerinin çalışmayan kadına göre fazla olduğu düşünülmektedir. Bu durum aile içerisinde paylaşımların artacağını göstermektedir. Eğitim ve çalıştıkları iş bireylerin toplum içerisinde yer aldığı konumu etkilemektedir. Kişilerin edindiği eğitim ve meslek seviyesine göre kurdukları iletişim şekli de değişiklik göstermektedir (Gürüz & Eğinli 2014:280-281, Akt; Karadağ, 2015). Bütün bu durumlar göz önüne alındığında, eğitim seviyesi yüksek olan bireylerin daha fazla sosyal ortama girmeleri, kültürel ve sosyal faaliyetlere katılmalarından dolayı modern yaşamı daha fazla benimsedikleri ve geleneksel düşünceden uzaklaşarak daha bireysel açıdan baktıkları söylenebilir. Dolayısıyla da bu kişilerin açıkça hissettikleri her türlü olumlu ve olumsuz duyguları eşleriyle paylaştıkları, birbirlerine gereken sevgi ve ilgiyi net bir şekilde verebildikleri ve aile içindeki sınırlar açısından daha fazla esnek oldukları söylenilebilir.

6.2.2 Çalışan ve Çalışmayan Kadınların Evlenme Biçimi Değişkenine Göre Aile Değerlendirme Puanlarına İlişkin Bulgular

Bu çalışmanın sonuçlarına göre, ölçeğin evlenme biçimi değişkenine göre duygusal tepki, gereken ilgi, genel işlev alt boyutları anlamlı çıkmıştır. Uygulanan analiz sonuçlarına göre çalışan kadınların duygusal tepki alt boyut ortalamalarının evlenme biçimi düzeyi değişkeni açısından anlamlı derece farklılaştığı bulunmuştur. Buna göre Çayırova bölgesindeki anlaşarak evlenen kadınların iletişim puan ortalamaları görücü usulü ile evlenen kadınlardan anlamlı derece daha düşüktür. Bu durum anlaşarak evlenen kadınların iletişim oralarının görücü usulü evlenenlere oranla daha fazla olduğu

ölçülmüştür. Uygulanan analiz sonuçlarına göre çalışan kadınların gereken ilgi alt boyut ortalamalarının evlenme biçimi düzeyi değişkeni açısından anlamlı derece farklılaştığı bulunmuştur. Fox (1975), Türkiye'de Ankara ilinde yapılan bu çalışmanın sonuçları evlilik biçiminin evlilik davranışı üzerine küçük ve bağımsız bir etkisi olduğunu göstermektedir. Bu durum evlilik biçimiyle aile işlevselliği boyutlarının bağımsız olabileceğini gösterse de görücü usulünde erkek eşler daha fazla karar ve kısıtlama gücüne sahip olduğu ortaya konmuştur bu durumdan yola çıkarak evlilik biçiminin aile işlevselliğinde etki oluşturabileceği görülmektedir (Akt. Şendil ve Korkut,2008).

6.2.3 Çalışan ve Çalışmayan Kadınların Aile Geliri Değişkenine Göre Aile Değerlendirme Puanlarına İlişkin Bulgular

Bu araştırmanın sonucuna göre çalışan ve çalışmayan kadınların Aile Değerlendirme Ölçeği alt boyut puan ortalamalarının aile geliri değişkeni açısından anlamlı derecede farklılaşmadığı bulunmuştur. Bu duruma göre, çalışan ve çalışmayan kadınlarda aile geliri farklı bir etki yapmamıştır. Fakat birçok çalışmada aile geliri aile işlevselliğine etki etmektedir.

Şafak (1989) yaptığı bir çalışmada ailede temel sosyal ve ekonomik kararların alınma şekli; eşler arasında paylaşılan aktivite alanlarını, duygu ve düşüncelerin, birbirlerinin davranışlarını yönlendirebilme yeteneklerini gösterir (çocukların eğitimi, gelirin kullanılması gibi pek çok aktiviteyi oluşturur). Sorumluluk dengeli olarak paylaşılması, ailede tüm sosyal, ekonomik ve fiziksel alanlarda yapılmaktadır.

6.3 Regresyon Analizi

Toplumsal cinsiyet algısı yükseldikçe aile işlevsellikleri azalmaktadır. Anlamlı ve negatif yönde etkilemektedir. Evlilik yılı artıkça kadınlarda ki toplumsal cinsiyet farkındalığının azalmasıdır. Bu bağlamda, toplumsal cinsiyet algısını yordayan değişken olan evlilik yılıdır. Çalışan veya çalışmayan kadınlarda evliliğin başlarında toplumsal cinsiyet algısı daha fazlayken yıllar ilerledikçe bu oranın düştüğü görülmektedir. Medling ve Mccarrey, (1988) yaptıkları bir çalışmada eşler arasındaki değer benzerliği ile evlilik uyumu arasında önemli bir etkileşim olduğunu, özellikle evlilik yılının artmasıyla eşlerin sahip oldukları değerlerin benzerliğinin evlilik uyumu üzerindeki etkisini artırdığını bulmuştur (Akt., Şener ve Terzioğlu, 2002, s.136). Bu

araştırmaya göre, eşler arasında benzerliğin artması evlilik uyumunu artırmaktadır ve bu da kadınlardaki toplumsal cinsiyet algısının azalmasına neden olmaktadır. Aynı zamanda evlilik yılının artışıyla birlikte aileye çocukların katılımı bireylerin ilgisinin çocuklara yönelmesiyle birlikte toplumsal cinsiyet algı görüşünün ikinci plana atılarak önemsenmemesine sebep olabilir. Başka bir araştırmaya göre, evlilik yılının artması, eşler arasında birbirlerini daha çok bilmelerini ve tanımlarını sağlarken bu durumun aksine birbirlerinden sıkılmalarına sebep olabilmektedir. Burgess ve Wallin (1953)'in çalışmasına göre, eşlerin evlilik yılı eşler arasındaki uyumun ters orantılı olduğu belirtilmektedir (Akt. Şener ve Terzioğlu, 2002, s. 127).

Genel biçimde bakılacak olursa, araştırmadan alınan nihai sonuçların beklendik yönde ve daha önce gerçekleşen çalışmalarla aynı doğrultuda olduğu ifade edilebilir. Ortaya çıkan farklılıklar çalışmalarda gözlemlenen yöntem farklılıklarından ve örneklemin toplumun farklı alanlarından seçilmiş olmasından kaynaklanabilir. Yapılacak daha geniş çapta ki araştırmalar bu farklılıkların asıl sebebinin daha net bir biçimde ortaya koyacaktır. Gerçekleşen alanyazın taramasında kadının çalışmasına yönelik tutum ile cinsiyet, toplumsal cinsiyet rolü, aile işlevselliği, sosyoekonomik düzey, yaşanan il, yaş ve medeni durum arasındaki ilişkileri inceleyen araştırmaların az sayıda olduğu gözlemlenmiştir. Bu durumdan ötürü de araştırma sonucunda elde edilen bulguların alanyazın ışığında yeterince tartışılmamış olması çalışmanın ana sınırlılıklarını meydana getirmektedir. Kadının çalışma hayatına katılım sağlaması gerek kendi bireysel gelişimini, gerekse de ekonomik olarak eşe bağımlı olmamayı, hem de ülke ekonomisini olumlu biçimde etkileyeceği için kadının çalışmasını etkileyebilecek fonksiyonların tayin edilmesi önem kazanmaktadır. Kalıpyargılar nedeniyle yaşanan eşitsizliğe neden olan bu değişkenlerin her biri fark edilmeli, tanımlanmalı ve sonrasında sorgulanabilmelidir.

Bu durumdan ötürü çalışmacıların gelecek yıllarda yapacakları araştırmalarını bu değişkenlerin başka boyutlarını da göz önüne alarak düzenlemelerinin konuyla ilgili daha fazla çalışma yapılmasının kadının çalışmasına yönelik tutum ve diğer değişkenler ikilemindeki ikili ilişkilerin daha iyi anlaşılması açısından yararlı olabileceği öngörülmektedir. Bunun dışında, bundan sonraki çalışmalarda daha geniş bir örneklem kullanmak sureti ile beklenen farklılık sağlanabilir. Bununla birlikte, diğer çalışmalarda erkek ve kadın görüşlerindeki benzerlik ya da farklılık araştırmaya eklenebilir. Bu tür araştırmalarda kişisel görüş detayları önemli olmakla birlikte katılımcılarla görüşmeler eklenebilir. Yurt içinde cinsiyet algısı ve aile işlevselliği ile ilgili yapılan kısıtlı

çalışmalardaki benzer bulgular dikkate alındığında bu konuyla alakalı bilgi eksikliği, geleneksel roller ve şemalar dikkat çekmektedir. Evlilik ve aile danışmanlığı alanında çalışan uzmanların evli bireylerle çalışırken bu araştırmada ele alınan değişkenleri göz önünde bulundurması; bireylerin aile işlevsellikleri, evlilik doyumu üzerinde çalışırken de eş desteğine özellikle yer vermesi önemlidir.

KAYNAKÇA

- Acar, G. (1989). Kadın ve Erkek İşçilerin İş ve Aile Ortamlarında Toplumsal Cinsiyete İlişkin Tutumları. Ankara: H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi.
- Akalın, S. (2002). Ev İşlerinde Sorumluluk Paylaşımı (Eğitim ve Çalışma Durumuna Bağlı Olarak Ev İşlerinde Sorumluluk Paylaşımına Yönelik Alan Araştırması). İstanbul: İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Akçam, F. (1996). Çalışan Eşlerin, “Kadının Ev Dışında Çalışması”yla, Erkeklerin, “Ev Dışında Çalışan Esleri”yle ve Çalışan Kadınların “Kendileri”yle İlgili Görüşleri. Ankara: A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Allen S.M. & Webster P.S. (2001). When wives get sick: Gender role attitudes, marital happiness and husbands' contribution to household labor. *Gend Soc*, 15: 898-916.
- Altınova, H. H., & Duyan, V. (2013). Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'nin geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 24 (2), 9-22.
- Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı. (2002). 2001 Yılı Aile Raporu, s.273- 274-215, Ankara.
- Arat, N. (1996). Kadın gerçeklikleri. İstanbul: Say Yayınları
- ARAT, Necla (1993), Türkiye’de Kadın Girişimcilik, TES-AR Yayınları, Ankara.
- Arat, Y. (1992). 1980’ ler Türkiye’si’ nde Kadın Hareketi: Liberal Kemalizm’ in Radikal Uzantısı. N. Arat, (Ed.), Her Yönüyle Türkiye’ de Kadın Olgusu: Kadın Gerçeğine Yeni Yaklaşımlar içinde (75-94). Ankara: Say Yayınları.
- Arslan M. (2012). İş-Aile-iş çatışmalarının kadın çalışanların iş doyumları üzerindeki etkisi. *Birey ve toplum*. Bahar 2012 . Cilt 2 . Sayı 3.
- Aydemir M. (2001). Türk Hukukunda ve Mukayeseli Hukukta Grev Hakkı ve Lokavtın Sınırları, Selüloz-İş Sendikası Eğitim Yayınları:12, 1.Baskı Şan Ofset/İstanbul, Haziran.

- Aydoğmuş K., Baltaş A., Baltaş Z., Davaslıgil Ü., Güngörmüş O., Konuk E., Korkmazlar Ü., Köknel Ö., Navaro L., Oktay A., Razon N., Yavuzer H. (2001) AnaBaba Okulu. Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Aydın, M. A. (2017). Zihinsel engelli bireye sahip olan ebeveynlerin Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi.
- Aytaç, S. (2008) “Çalışma Yaşamında Kadının Kariyer Sorunu”, Prof.Dr.Nusret Ekin’e Armağan, ss.905-914.
- Balkır, A. (1989). Kadınların Kendini Algılaması. Ankara: A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Bedük, A. (2005). Türkiye’ de Çalışan Kadın ve Kadın Girişimciliği. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, (www.e-sosder.com), 3 (12), 106-117.
- Boyce, C. J., Wood, A. M., & Ferguson, E. (2016). For better or for worse: The moderating effects of personality on the marriage-life satisfaction link. Personality and Individual Differences, 97, 61-66.
- Bulut I. (1990). Işıl BULUT editors. Aile Değerlendirme Ölçeği El Kitabı. Ankara: Özügelış Matbaası.
- Connell, R. W. (1998). Toplumsal Cinsiyet ve İktidar: Toplum, Kisi ve Cinsel Politika. (1. Basım). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Çalışır, H., (2003). İlk Kez Anne Olan Kadınların Annelik Rolü Başarımlarını Etkileyen Etmenlerin İncelenmesi. Doktora Tezi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı.
- Çarkoğlu A., Kalaycıoğlu, E. (2012). Türkiye’de Aile, İş ve Toplumsal Cinsiyet. SSP Survey TUBİTAK.
- Doğan, Z.H. ve Budak, G. (1984). Çalışan Kadınların Sorunları. Psikoloji Dergisi, 5 (17), 8-13.

Dökmen, Z. Y. (2004). Toplumsal Cinsiyet: Sosyal Psikolojik Açıklamalar. (1. Basım). İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Eğitimde ve Eğitimle Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Eğitim Reformu Girişimi.(2011).http://erg.sabanciuniv.edu/sites/erg.sabanciuniv.edu/files/Egitimde%20ve%20Egitim%20Toplumsal%20Cinsiyet%20Esitligi.ERG_pdf.

Eraslanlı, K.,Kalkan, M. (2008), Evlilik İlişkilerini Geliştirme Kuram ve Uygulama, (1.baskı), Ankara: Nobel Yayıncılık.

ERKAL, Mustafa (1978), Orta Teknik Eğitim-Sanayi İlişkileri, İstanbul.

Fuller, T. L., & Fincham, F. D. (1995). Attachment style in married couples: Relation to current marital functioning, stability over time, and method of assessment. *Personal Relationships*, 2, 17-34.

Franzoi, S.L. (2003). *Social Psychology*. New York: Mc Grow-Hill Education.

Freedman, J.L., Sears, D.O., ve Carlsmith, J.M. (1998). *Sosyal Psikoloji*. (3. Basım). Çev. Ali Dönmez. Ankara: İmge Kitabevi.

FREYER, Hans (1968), *İçtimai Nazariyeler Tarihi*, Çev., ÇAGATAY, T., Ankara.

Fortin, N.M. (2005). Gender Role Attitudes and the Labour-Market Outcomes of Women Across OECD Countries. *Oxford Review of Economic Policy*. 21,3,416-438.

Gerson, W. M. (1960). Leisure and Marital Satisfaction of College Married Couples. *Marriage and Family Living* 22:360-361.

Giddens, A. (2008). *Sosyoloji*, İstanbul, Kırmızı Yayınları.

Göğüş Tan, M. (2011). Eğitim. Yıldız Ecevit ve Nadide Karkıner (edt.) *Toplumsal*

cinsiyet sosyolojisi (içinde). Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Gül, G. (2009), “Aile ve Evlilik Kurumu”, H. Yavuzer, E.(Editör), (2009), Evlilik okulu, (3. baskı), İstanbul: Remzi Kitapevi.

Günay, G., Bener, Ö. (2011).Cinsiyet Rollerine Çerçevesinde Aile İçi Yaşamı Algılama Biçimleri. Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, 15 (3), 157-171.

Günindi Ersöz, A. (1997). Cinsiyet Rollerine İlişkin Beklenti, Tutum Davranışlar ve Eşler Arası Sorumluluk Paylaşımı (Kamuda Çalışan Yönetici Kadınlar Örneği). Ankara: H. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi.

İL, S. (1999). Evlilik ve Eş Seçimi, Aile Danışmanlığı El Kitabı, T.C. Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü, syf. 11 – 15, 2005.

Keith, B. & Jacqueline, S. (2002). “Parent And Adolescent Gender Role Attitudes In 1990’s Great Britain”, Sex Roles, 46 (7/8): 239–244.

Kağıtçıbaşı, Ç. (1981). Çocuğun Değeri: Türkiye’ de Değerler ve Doğurganlık. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayını.

Kağıtçıbaşı, Ç. (1999). Yeni İnsan ve İnsanlar. (10. Basım). İstanbul: Evrim Yayınevi.

Kağıtçıbaşı, Ç. (2000). Kültürel Psikoloji: Kültür Bağlamında İnsan ve Aile. (2. Basım). İstanbul: Evrim Yayınevi.

Kağıtçıbaşı, Ç. (1984) , Aile İçi Etkileşim ve İlişkiler, Türkiye’de Ailenin Değişimi, Toplumbilimsel İncelemeler, Editör: ERDER, T., Türk Sosyal Bilimler Derneği, Ankara. s.52.

- Kakıcı, H., Emeç, H. & Üçdoğruk, Ş. (2005) “Türkiye’de Çalışan Kadınların Çocuk Bakım Tercihleri”, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Ekonometri ve İstatistik Dergisi, (5), 2007-06-08: 20-40.
- Karadağ Ş. (2015). Evlilik uyumu ilişkisinde aile içi iletişimin rolü: Konya örneği. Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kılıç D. Öztürk S. (2014). Türkiye’de Kadınların İşgücüne Katılımı Önündeki Engeller ve Çözüm Yolları: Bir Ampirik Uygulama. Amme İdaresi Dergisi, Cilt 47, Sayı 1, Mart 2014, s. 107-130.
- Küçük M. (2015). Çalışma Hayatında Kadınlar ve Karşılaştıkları Sorunları: Bir işverene bağlı olarak çalışan emekçi kadınlara ilişkin bir araştırma. Ekonomi bilimleri dergisi Cilt 7, No 1, ISSN: 1309-8020.
- Laousse. (1979). Resimli Ansiklopedik Büyük Sözlük, s. 165.
- Laswell, M., Laswell, T. (1991). Marriage and Family. California: Wadsworth Publishing Company a Division of Wadsworth Inc.
- Lips, H. M. (2001). Sex and Gender: An Introduction. (4. ed.). Mountain View, California Mayfield Publishing Company.
- Makal, A. (2001). Türkiye’ de 1950-1965 Döneminde Ücretli Kadın Emegine İlişkin Gelişmeler. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 56 (2), 117-155.
- McGovern JM, Meyers SA (2002) Relationships between sex-role attitudes, division of household tasks and marital adjustment. Contemp Fam Ther: An International Journal, 24: 601-619.
- Ogburn, W.F. (1963), “The Changing Functions of the Family” Selected Studies in Marriage and The Family. USA: Rinehart and Winston Inc.

- Orthner, D. K. (1975). Leisure activity patterns and marital satisfaction over the marital career. *Journal of marriage and the family* 37, 91-102.
- Ozankaya, Ö. (1976). *Toplumbilim*. İstanbul: Cem.
- Özçatal. E., Ö., (2011). “Ataerkillik, Toplumsal Cinsiyet ve Kadının Çalışma Yaşamına Katılımı”, *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergi*, Cilt: 1, Sayı: 1, ss. 21-39.
- Özgüven İ.E. (2001), *Ailede İletişim ve Yaşam*, Ankara: PDRM Yayınları.
- Özgüven, İ. E. (1997). *Cinsellik ve Cinsel Yaşam*. Ankara: PDREM Yayınları
- Özgüven, İ. E. (2000). *Evlilik ve aile terapisi*. Ankara: PDREM Yayınları
- Özmen O. and Atik G. (2010). *Procedia Social and Behavioral Sciences* 5 367–371.
- Özüğurlu, K. (1999). *Karı-Koca İlişkilerinden Doğan Sorunlar*. Ana-Baba Okulu. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Pleck, Joseph H. (1977). The Work-Family Role System. *Social Problems*, 24, 4, 417-27, Apr 77.
- Pilcher, J. and Whelehan, I. (2004). *Fifty Key Concepts in Gender Studies*, London: Sage.
- Renne, K.S. (1970). Correlates of dissatisfaction in marriage. *Journal of Marriage and the Family*, 32(1), 54-67.
- Risman, B. (1998). *Gender Vertigo: American families in Transition*. New Haven, CT: Yale University Press. Rotolo, T. (2000). A Time to Join, a Time to Quit: The Influence of Life Cycle Transitions on Voluntary Association Membership. *Social Forces*, 78(3), 1133- 1161.
- Rüstemzade, N. (1987). *İş Hayatında Kadınların Yeri*. İstanbul: İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.

- Sarıbay, A. S. (2001). Erken Yaşlarda Cinsiyet Rolü Kazanımı Üzerine Ebeveynlerin Etkisi. Psikoloji Denemeleri, (2-3), 4-8.
- Şafak, Ş. Çopur, Z. ve Özkan, M. (2006). Çocukların evle ilgili Faaliyetlere Harcadıkları Zamanın İncelenmesi. www.sdergi.hacettepe.edu.tr/sszcmoo.pdf.
- Şener, A., Terzioğlu, G. (2002). Ailede Eşler Arası Uyuma Etki Eden Faktörlerin Araştırılması. T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başbakanlığı Yayınları.
- Şendil G. ve Korkut Y. (2008). Evli Çiftlerdeki Çift Uyumu ve Evlilik Çatışmasının Demografik Özellikler Açısından İncelenmesi. Psikoloji Çalışmaları; (28):15-34.
- Sevim, A.S. (2006). Religious Tendency and Gender Roles: Predictors of the Attitudes Toward Women' s Work Roles. Social Behaviour and Personality, 34 (1), 77-86.
- Sezal, İhsan (2002), Sosyolojiye Giriş, Martı Yayınları, Ankara.
- Sugur, S. (2005). Türkiye' de Tekstil Sektöründe Kadın Emeği ve Değişen Toplumsal Cinsiyet İlişkileri. Amme idaresi Dergisi, 38 (1), 47-68.
- Sullivan T.J. (2003). Introduction to Social Problems. 6 Baskı, Boston, Pearson Education.
- SONER, Oya, (1995), Aile Uyumu Öğrenci Özgüveni ve Akademik Başarı Arasındaki ilişki, İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tokuroğlu, B. (1991). Türkiye' de Feminizm. Türk Aile Ansiklopedisi, 2, 534-538.
- Tolan, B. (1991). Aile, Cinsiyet ve Cinsel Roller. Türk Aile Ansiklopedisi, 1, 208-214.
- Tural, N. (1991). Kadınların Çalışması ve İstihdam Sorunları. Türk Aile Ansiklopedisi, 2, 640-649.
- TÜİK. Türkiye İstatistik Kurumu. (b.t). Şubat, 2008, <http://www.tuik.gov.tr>
- Ünüvar, P. ve Tagay, Ö. (2015). Çalışan Evli Kadınların Toplumsal Cinsiyet Rollerini, Yaşam, İş Doyumu ve Evlilik Uyumlarının İncelenmesi Kadın/Woman 2000,

16(1): 21-44.

Walsh, M. R. (1997). Research Priorities: Should We Continue To Study Gender Differences?. In M. R. Walsh (Ed.). Women, Men& Gender: Ongoing Debates (5-18). New York: Yale University Press.

Wheelock J., Vail J., (1998). Work and Idleness: The Political Economy of Full Employment.

Yasa, İbrahim (1970), Toplum Bilim Ders Notları, A.Ü. SBF Yayınları, Ankara.

Yıldırım, İ. (2004). Eş destek ölçeği'nin geliştirilmesi. Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 3(22), 19-25.

Yılmazçoban, A.M. (2010) Evlilikte Çiftleri Etkileyen Unsurlar ve Arkadaşlık İlkeleri. Yalova Sosyal Bilimler Dergisi, 1: 178-195.

EK-1

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Sayın Katılımcı,

Bu anket formu size ‘Evli çalışan ve çalışmayan kadınlarda, toplumsal cinsiyet algıları ve aile işlevsellikleri’ konulu tez çalışması için bilgi edinmek amacıyla uygulanmaktadır. Bilgiler sadece araştırma için kullanılacak ve gizli kalacaktır. Araştırmaya gönüllü olarak katıldığınız için teşekkür ederim.

Demografik Sorular

1. Yaşınız belirtiniz.....
2. Eğitim durumunuz nedir?
a-) Okur- yazar değilim **b-)** Okuryazarım fakat okul bitirmedim.
c-) İlkokul mezunuyum **d-)** Ortaokul mezunuyum
e-) Lise mezunuyum **f-)** Yükseköğrenim
3. Kaç yıllık evlisiniz?
4. Eşinizle nasıl evlendiniz?
a-) Kaçarak **b-)** Arkadaş tanıştırması-flört ederek
c-) Okulda- iş yerinde tanışarak **d-)** Görücü usulüyle **e-)** Diğer (lütfen belirtiniz).....
- 5 .Kaçıncı evliliğiniz?
6. Çocuğunuz var mı? **a)** Evet **b)** Hayır
7. Cevabınız evet ise lütfen kaç çocuğunuz olduğunu belirtiniz
8. Daha önce iş tecrübeniz oldu mu? **a-)** Evet **b-)** Hayır
9. Çalışmayan kadınlar için sorulmak üzere: Daha önce kaç yıl çalıştınız:

Aşağıda yer alan (10-17 arası sorular) Sadece Çalışan Kadınlar Cevaplandıracaktır...

10. Mesleğiniz nedir?
11. Kaç yıldır çalışma yaşamındasınız?.....
12. Aylık ortalama kazancınız nedir?

- a-) 1000 tl ve daha az b-) 1001- 2000 c-) 2001 -3000
d-) 3001-4000 e-) 4001 -5000
f-) 5001 tl ve daha fazla

13. Kazancınızı eşinize veriyor musunuz? a-) Evet b-) Hayır

14. Çalıştığınız yerde sosyal güvenceniz (sigortanız) varmı?

a-) Evet

b-) Hayır

15. Eşiniz çalışıyor mu? a-) Evet b-) Hayır

16. Eşinizin mesleğini lütfen belirtiniz

17. Ailenizin toplam geliri nedir? a-) 1000 tl ve daha az b-) 1001- 2000
c-) 2001 -3000 d-) 3001-4000 e-)4001 -5000 f-) 5001 tl ve daha fazla

EK-2

Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği

Aşağıda yer alan ifadelere ne derece katıldığınızı “Kesinlikle katılmıyorum”, “Kısmen katılmıyorum”, “Kararsızım”, “Kısmen katılıyorum”, “Kesinlikle katılıyorum” seçeneklerinden birini (x) işareti ile belirtiniz. Lütfen hiçbir soruyu cevapsız bırakmayınız.

		Tamamen katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen katılıyorum
1.	Evlilik, kadının çalışmasına engel olmaz.	()	()	()	()	()
2.	Kadın sadece ailesinin ekonomik sıkıntısı varsa çalışmalıdır	()	()	()	()	()
3.	Çalışan kadın da çocuklarına yeterince zaman ayırabilir.	()	()	()	()	()
4.	Kadınlar anne olduktan sonra çalışmamalıdır.	()	()	()	()	()
5.	Kadın siyasetçiler de başarılı olabilir.	()	()	()	()	()
6.	Kadınlar evlendikten sonra çalışmamalıdır.	()	()	()	()	()
7.	Çalışma hayatı kadının ev işlerini aksatmasına neden olmaz.	()	()	()	()	()
8.	Çalışan bir kadın hayattan daha çok zevk alır.	()	()	()	()	()
9.	Kadınlar erkekler tarafından her zaman korunmalıdır.	()	()	()	()	()
10.	Kocasız kadın çalışmamalıdır.	()	()	()	()	()
11.	Kadınlar yönetici olabilir.	()	()	()	()	()
12.	Çalışan bir kadın kazandığı geliri eşine vermelidir.	()	()	()	()	()
13.	Çalışan bir kadın çocuklarına daha iyi anne olur.	()	()	()	()	()
14.	Erkekler de çamaşır bulaşık gibi ev işlerini yapmalıdır.	()	()	()	()	()
15.	Kocasız kadın sahihsiz eve benzer.	()	()	()	()	()
16.	Bir ailenin gelirini erkekler sağlamalıdır.	()	()	()	()	()
17.	Kadınlar kendi başına ticarethane gibi yerler (kafe, market, emlakçı gibi) açmamalıdır.	()	()	()	()	()
18.	Kadınların birinci görevi ev işlerini üstlenmektir.	()	()	()	()	()
19.	Bir kadın kocasından fazla para kazanmamalıdır.	()	()	()	()	()
20.	Erkek her zaman evin reisi olmalıdır.	()	()	()	()	()

21.	Toplumun liderliği genellikle erkeklerin elinde olmalıdır.	()	()	()	()	()
22.	Kız çocuklarına da erkek çocuklar kadar özgürlük verilmelidir.	()	()	()	()	()
23.	Bir kadın kendi haklarına sahip olabilmesi için gerekirse kocasına karşı çıkabilmelidir.	()	()	()	()	()
24.	Kadın kocasından yaş olarak daha küçük olmalıdır.	()	()	()	()	()
25.	Ailedeki önemli kararları erkekler vermelidir.	()	()	()	()	()

AİLE DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ

AÇIKLAMA:İlişkikte aileler hakkında 60 cümle bulunmaktadır. Lütfen her cümleyi dikkatlice okuduktan sonra, sizin ailenize ne derecede uyduğuna karar veriniz. **Önemli olan, sizin ailenizi nasıl gördüğünüzdür.** Her cümle için 4 seçenek söz konusudur (*Aynen Katılıyorum/ Büyük Ölçüde Katılıyorum/ Biraz Katılıyorum/ Hiç Katılmıyorum*)

Her cümlenin yanında 4 seçenek için de ayrı yerler ayrılmıştır. Size uygun seçeneğe (X) işareti koyunuz. **Her cümle için uzun, uzun düşünmeyiniz.** Mümkün olduğu kadar **çabuk ve samimi cevaplar** veriniz. **Kararsızlığa düşerseniz, ilk aklınıza gelen doğrultusunda hareket ediniz.** Lütfen her cümleyi cevapladığınızdan emin olunuz.

CÜMLELER:	Aynen Katılıyorum	Büyük Ölçüde Katılıyorum	Biraz Katılıyorum	Hiç Katılmıyorum
1. Ailece ev dışında program yapmada güçlük çekeriz, çünkü aramızda fikir birliği sağlayamayız.	()	()	()	()
2. Günlük hayatımızdaki sorunların (problemlerin) hemen hepsini aile içinde hallederiz.	()	()	()	()
3. Evde biri üzgün ise, diğer aile üyeleri bunun nedenlerini bilir.	()	()	()	()
4. Bizim evde, kişiler verilen her görevi düzenli bir şekilde yerine getirmezler.	()	()	()	()
5. Evde birinin başı derde girdiğinde, diğerleri de bunu kendilerine fazlasıyla dert ederler.	()	()	()	()
6. Bir sıkıntı ve üzüntü ile karşılaştığımızda, birbirimize destek oluruz.	()	()	()	()
7. Ailemizde acil bir durum olsa, şaşırıp kalırız.	()	()	()	()
8. Bazen evde ihtiyacımız olan şeylerin bittiğinin farkına varmayız.	()	()	()	()
9. Birbirimize karşı olan sevgi, şefkat gibi duygularımızı açığa vurmaktan kaçınırız.	()	()	()	()
10. Gerektiğinde aile üyelerine görevlerini hatırlatır, kendilerine düşen işi yapmalarını sağlarız.	()	()	()	()
11. Evde dertlerimizi üzüntülerimizi birbirimize söylemeyiz.	()	()	()	()
12. Sorunlarımızın çözümünde genellikle ailece aldığımız kararları uygularız.	()	()	()	()
13. Bizim evdekiler, ancak onların hoşuna giden şeyler söylediğimizde bizi dinlerler.	()	()	()	()
14. Bizim evde bir kişinin söylediklerinden ne hissettiğini anlamak pek kolay değildir.	()	()	()	()
15. Ailemizde eşit bir görev dağılımı yoktur.	()	()	()	()
16. Ailemizin üyeleri, birbirlerine hoşgörülü davranırlar.	()	()	()	()
17. Evde herkes başına buyruktur.	()	()	()	()
18. Bizim evde herkes, söylemek istediklerini üstü kapalı değil de doğrudan birbirlerinin yüzüne söyler.	()	()	()	()
19. Ailede bazılarımız, duygularımızı belli etmeyiz.	()	()	()	()

20.Acil bir durumda ne yapacağımızı biliriz.	()	()	()	()
21.Ailecek, korkularımızı ve endişelerimizi birbirimizle tartışmaktan kaçınırız.	()	()	()	()
22.Sevgi, şefkat gibi olumlu duygularımızı birbirimize belli etmekte güçlük çekeriz.	()	()	()	()
23.Gelirimiz (ücret, maaş) ihtiyaçlarımızı karşılamaya yetmiyor.	()	()	()	()
24.Ailemiz, bir problemi çözdükten sonra, bu çözümün işe yarayıp yaramadığını tartışır.	()	()	()	()
25.Bizim ailede herkes kendini düşünür.	()	()	()	()
26.Duygularımızı birbirimize açıkça söyleyebiliriz.	()	()	()	()
27.Evimizde banyo ve tuvalet bir türlü temiz durmaz.	()	()	()	()
28.Aile içinde birbirimize sevgimizi göstermeyiz.	()	()	()	()
29.Evde herkes her istediğini birbirinin yüzüne söyleyebilir.	()	()	()	()
30.Ailemizde, her birimizin belirli görev ve sorumlulukları vardır.	()	()	()	()
31.Aile içinde genellikle birbirimizle pek iyi geçinemeyiz.	()	()	()	()
32.Ailemizde sert-kötü davranışlar ancak belli durumlarda gösterilir.	()	()	()	()
33.Ancak hepimizi ilgilendiren bir durum olduğu zaman birbirimizin işine karışırız.	()	()	()	()
34.Aile içinde birbirimizle ilgilenmeye pek zaman bulamıyoruz.	()	()	()	()
35.Evde genellikle söylediklerimizle, söylemek istediklerimiz birbirinden farklıdır.	()	()	()	()
36.Aile içinde birbirimize hoşgörülü davranırız	()	()	()	()
37.Evde birbirimize, ancak sonunda kişisel bir yarar sağlayacaksa ilgi gösteririz.	()	()	()	()
38.Ailemizde bir dert varsa, kendi içimizde hallederiz.	()	()	()	()
39.Ailemizde sevgi ve şefkat gibi güzel duygular ikinci plandadır.	()	()	()	()
40.Ev işlerinin kimler tarafından yapılacağını hep birlikte konuşarak kararlaştırırız.	()	()	()	()
41.Ailemizde herhangi bir şeye karar vermek her zaman sorun olur.	()	()	()	()
42.Bizim evdekiler sadece bir çıkarları olduğu zaman birbirlerine ilgi gösterir.	()	()	()	()
43.Evde birbirimize karşı açık sözlüyüzdür.	()	()	()	()
44.Ailemizde hiçbir kural yoktur.	()	()	()	()
45.Evde birinden bir şey yapması istendiğinde mutlaka takip edilmesi ve kendisine hatırlatılması gerekir.	()	()	()	()
46.Aile içinde, herhangi bir sorunun (problemin) nasıl çözüleceği hakkında kolayca karar verebiliriz.	()	()	()	()
47.Evde kurallara uyulmadığı zaman ne olacağını bilmeyiz.	()	()	()	()
47.Bizim evde aklınıza gelen her şey olabilir.	()	()	()	()
49.Sevgi, şefkat gibi olumlu duygularımızı birbirimize ifade edebiliriz.	()	()	()	()
50.Ailede her türlü problemin üstesinden gelebiliriz.	()	()	()	()

51.Evde birbirimizle pek iyi geçinemeyiz.	()	()	()	()
52.Sinirlenince birbirimize küseriz.	()	()	()	()
53.Ailede bize verilen görevler pek hoşumuza gitmez çünkü genellikle umduğumuz görevler verilmez.	()	()	()	()
54.Kötü bir niyetle olmasa da evde birbirimizin hayatına çok karışıyoruz.	()	()	()	()
55.Ailemizde kişiler herhangi bir tehlike karşısında (yangın, kaza gibi) ne yapacaklarını bilirler, çünkü böyle durumlarda ne yapılacağı aramızda konuşulmuş ve belirlenmiştir.	()	()	()	()
56.Aile içinde birbirimize güveniriz.	()	()	()	()
57.Ağlamak istediğimizde, birbirimizden çekinmeden rahatlıkla ağlayabiliriz.	()	()	()	()
58.İşimize (okulumuza) yetişmekte güçlük çekiyoruz.	()	()	()	()
59.Aile içinde birisi, hoşlanmadığımız bir şey yaptığında ona bunu açıkça söyleriz.	()	()	()	()
60.Problemimizi çözmek için ailecek çeşitli yollar bulmaya çalışırız.	()	()	()	()